

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Katedra religionistiky

Bc. Aleš Prokopec

Obraz Bahá'í Víry v českých médiích

diplomová práce

2010

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že svou diplomovou práci na téma *Obraz bahá'í Víry v českých médiích* jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou všechny citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce.

Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že v souvislosti s vytvořením této diplomové práce jsem neporušil autorská práva třetích osob, zejména jsem nezasáhl nedovoleným způsobem do cizích autorských práv osobnostních a/nebo majetkových a jsem si plně vědom následků porušení ustanovení §11 a následujících zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, včetně možných trestněprávních důsledků vyplývajících z ustanovení části druhé, hlavy VI. díl 4 Trestního zákoníku č. 40/2009 Sb.

V Pardubicích dne

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji vedoucímu diplomové práce Mgr. Vítu Machálkovi, Ph.D. za trpělivost a cenné rady při zpracování mé diplomové práce, a dále panu Petru Boháčovi za nezbytnou pomoc při shánění podkladů pro tuto práci.

Souhrn:

Tato diplomová práce se zaměřuje na mediální obraz Bahá'í Víry v českých médiích po celou dobu její existence v českých zemích. Výzkumný vzorek čítá více než stovku novinových článků. Abychom odhalili různé přístupy autorů novinových článků a popsali mediální obraz Víry Bahá'í a jeho proměny, analyzovali jsme obsah, styl, přesnost informací a další aspekty všech článků. Práce se dělí na dvě hlavní části: historickou a empirickou, jednotlivá období a další dílčí části jsou řazeny v podkapitolách.

Klíčová slova: Bahá'í Véra, Bábí, mediální obraz, česká média

Title: The image of the Bahá'í Faith in the czech media

Abstract:

This diploma thesis is focused on the nature of the image of the Baha'i Faith in the Czech media for its whole period in the Czech countries. The sample of research represents more than hundred news articles. To discover variety of news article author's motivation and nature of image of the Bahá'í Faith and its progression, we analyzed content, style, objective accuracy and many other aspects of all news articles. This work has two main parts: historical and empiric part, individual periods and other partional topics are ranked into the sub-chapters.

Keywords: Bahá'í Faith Bábí, Media image, Czech media

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Bc. Aleš PROKOPEC
Osobní číslo: H07565
Studijní program: N6101 Filozofie
Studijní obor: Religionistika
Název tématu: **Obraz Baháí víry v českých médiích**
Zadávací katedra: Katedra religionistiky a filosofie

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Diplomová práce Aleše Prokopce bude věnována Baháí víře a jejímu obrazu v českých tištěných (event. elektronických) médiích. Student v ní zmapuje, jaké informační zdroje k seznámení se s Baháí náboženstvím měla česká veřejnost v různých historických obdobích k dispozici a jaké metodologické přístupy i osobní postoje se v nich odrážely. Rozliší texty psané Baháí věřícími, „neutrální“ příspěvky religionistického či zpravodajského rázu, články prozrazující pozitivní nebo naopak kritický postoj autorů k Baháí náboženství apod. Na příkladě přístupů k Baháí víře tak představí různé přístupy k náboženské tematice obecně (povrchně publicistický, religionistický, orientalistický, teologický atd.).

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- Gombár, Eduard. Moderní dějiny islámských zemí. Praha: Karolinum, 1999.
- Heller, Jan; Mrázek, Milan. Nástin religionistiky. Praha: Kalich, 2004.
- Kábrt, Jiří. „Víra Baháí“. Regenerace 11.1 (2003):12.
- Kropáček, Luboš. Duchovní cesty islámu. Praha: Vyšehrad, 2006.
- Mendel, Miloš; Ostřanský, Bronislav; Rataj, Tomáš. Islám v srdci Evropy. Praha: Academia, 2007.
- Novotný, Tomáš. „Víra baháí - pokus o reformu islámu“. Dingir 5.2 (2002):2-4.
- Palčovič, Miroslav. „Víra Baháí“. Český zápas 71.1 (1991):4.
- Rypka, Jan. „Moji přátelé Baháí“. Nový Orient 3.1 (1948):19-23.
- Sommer-Batěk, Alexander. „Baháism, náboženství všelidské“. Správný život 10.4 (1932).
- Spoutil, Ivo. „Baháulláh – hlasatel bratrství národů“. Nový Orient 1.7 (1946):7-8.
- Vojtíšek, Zdeněk. Encyklopedie náboženských směrů v České republice: Náboženství, církve, sekty, duchovní společenství. Praha: Portál, 2004.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Vít Machálek, Ph.D.
Katedra religionistiky a filosofie

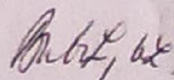
Datum zadání diplomové práce: 30. dubna 2008

Termín odevzdání diplomové práce: 31. března 2010

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

doc. ThDr. Ivan Štampach
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2009

Obsah:

Seznam tabulek.....	8
---------------------	---

Úvod

a) Historická část

I Dějiny Víry Bahá'í, vznik a vývoj.....	9
1 Šejchismus.....	9
2 Bábí.....	10
3 Bahá'u'lláh, přerod Bábí v Bahá'í Víru.....	13
4 Abdu'l-Bahá.....	18
5 Shoghi Efendi.....	22
6 Světový dům spravedlnosti.....	23
II Základní myšlenky Víry Bahá'í, vlivy	25
1 Formativní prostředí islámu.....	25
2 Základní kameny věrouky víry Bahá'í.....	27
2.1 Prvky podobné s islámem, srovnání.....	28
III Historie Víry Bahá'í v českých zemích.....	33
1 První roky Víry Bahá'í v českých zemích.....	33
2 Období první republiky.....	34
3 Víra Bahá'í v letech 1939 - 1989.....	39
4 Víra Bahá'í po roce 1989.....	41

b) Empirická část

IV Víra Bahá'í v českých tištěných médiích.....	43
1 Identifikace problému.....	43
2 Výzkumné otázky a cíle.....	44

3	Analýza textu.....	45
3.1	Předvýzkum.....	46
3.2	Identifikační proměnné.....	47
4	Popis souboru textů.....	48
4.1	Téma článků.....	49
4.1.1	Rozdělení inzerátů dle témat.....	50
4.2	Žánrové rozdělení článků.....	51
4.3	Dominance Bahá'í tematiky v člancích.....	52
4.4	Dominantní témata článků rozdělená dle míry zastoupení Bahá'í tematiky.....	53
5	Možnosti seznámení se s Bahá'í tematikou.....	54
5.1	Do roku 1918.....	54
5.2	Po roce 1918.....	61
6	Analýza a interpretace dat.....	63
6.1	Do roku 1918.....	63
6.2	Období první republiky.....	63
6.3	Druhá světová válka, poválečná léta a období komunistického režimu.....	67
6.4	Po roce 1989.....	68
6.5	Rozkolísanost psaní názvu Bahá'í Víry.....	82
7	Závěr.....	86
	Literatura.....	88
	Zdroje.....	89
	Seznam zkratk.....	93
	Seznam příloh.....	93
	Přílohy.....	94

Seznam tabulek

Tab. č. 1: Články rozdělené dle dominantních témat

Tab. č. 2: Rozdělení inzerátů dle témat

Tab. č. 3: Žánrové rozdělení článků

Tab. č. 4: Stupeň dominance tématu Víry Bahá'í v článku

Tab.č.5: Dominantní témata článků rozdělená dle míry zastoupení Bahá'í tematiky

a) Historická část

I Dějiny Víry Bahá'í, vznik a vývoj

Vznik nového náboženství, Víry Bahá'í, nebyl zcela jednoduchý proces. Nová víra se postupně vyvinula v nábožensky i politicky bouřlivém a vypjatém prostředí Íránu 19. století.

1 Šejchismus

Devatenácté století bylo ve světě islámu - podobně jako ve světě křesťanském - obdobím mesianistických očekávání. V Íránu počali dva vlivní duchovní, Šejch Ahmad-i-Ahsá'í¹ a jeho žák a následovník Sajjid Kázim-i-Raští², učit doktrínu, která se začala vzdalovat ortodoxnímu učení islámské ší'i. Kromě interpretace a výkladu Koránu alegorickým způsobem - spíše než jeho legalistickému a literárnímu uchopení - rovněž provolávali, že návrat mahdího, ohlášeného posla a následovníka Muhammada, se již blíží. Jejich učení přitahovalo široký zájem a vyvolávalo ovzduší plné očekávání, podobně jako se dělo tou dobou v křesťanství v Evropě a Americe, kdy různé křesťanské skupiny silně očekávaly druhý příchod Ježíše Krista³.

Než Sajjid Kázim v roce 1843 zemřel, naléhal na své žáky, aby se rozptýlili k vyhledání Onoho Slíbeného⁴, který by měl být v krátkém čase zjeven. Určil, že by tak mělo být roku 1260 islámského letopočtu, nebo přesně jeden tisíc lunárních let po zmizení Skrytého imáma.⁵ S blížícím se rokem 1260 tato očekávání nadále rostla.

¹ Transkripce z anglické bahá'í literatury autor

² Transkripce dle Kropáčka a anglické bahá'í literatury, dle Kropáčka Sajjid Kázim Raští

³ Vojtíšek Zdeněk, *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, Portál, Praha 2004, str. 64

⁴ Z anglické Bahá'í literatury, zde jako Promised One, překlad autor

⁵ Hatcher William S., Martin Douglas J., *The Bahá'í faith: The emerging global religion*, Harper and Row, Publishers, San Francisco 1985, str.6

2 Bábí

Hledání Slíbeného skončilo 23. května 1844, když se Mullá Husajn⁶ střetl se Sajjidem 'Alí Muhammad aš-Širázím (1819-1850), který prohlašoval, že on je tím, kterého sekta šejchistů hledá. Není už zcela jisté, jak k onomu setkání došlo, zda na pouti do města Kerbalá⁷, nebo dle jiné verze, na které spíše participují Bahá'í zdroje, ve městě Širáz, kde měl Sajjid 'Alí Muhammad nabídnout putujícímu muži pohostinství ve svém domě.

Nárok na to, že je Oním Slíbeným, zapsal do dokumentu Qayyúm'l-Asmá, který Sajjid 'Alí Muhammad dle legend začal psát ještě tu samou noc a který se stal základním kamenem Víry Bábí. Tento dokument ztotožňuje svého autora s Poslem Božím, který následuje v řadě za Ježíšem, Muhammadem a těmi, co jim předcházeli. V následujících výpovědích se o sobě Sajjid 'Alí Muhammad vyjadřuje tradičním islámským titulem Báb (brána, přeneseně mluvčí imáma), tedy jako o tom, který má přístup k Božímu tajemství, k prostoru, kde se dočasně skrývá mahdí (vedený, tzn. Bohem), neboli skrytý a poslední z dvanácti pravých imámů - nástupců proroka Muhammada, očekávaný mesiáš ší'itů⁸ a s jehož pomocí k muslimům mahdí promlouvá. Tímto vystoupením Báb počal dle svého nový prorocký cyklus.⁹ Prostřednictvím Bába se muslimové dovědí o blížícím se příchodu dalšího, tentokrát mnohem důležitějšího posla, než kterým je Báb sám a díky kterému by se měli lépe připravit k přijetí jeho poselství.

Mullá Husajn, který Bába objevil, byl prvním, kdo jeho poselství uznal a nové učení přijal. V několika týdnech ji přijalo dalších sedmnáct žáků. Právě těmto osmnácti, které

⁶ Transkripce z anglické bahá'í literatury autor, v angličtině Mullá Husayn

⁷ Kropáček Luboš, *Duchovní cesty islámu*, Vyšehrad, Praha 2003, str. 202

⁸ Vojtíšek Zdeněk, *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, Portál, Praha 2004, str. 309

⁹ Pavlincová Helena, Horyna Břetislav (ed.), *Judaismus, křesťanství, islám*, Nakladatelství Olomouc, Olomouc 2003, str. 523-524

označil jako Písmena živoucího, vyjevil jako prvním, že je Bábem.

Z Bábových spisů je nejdůležitější kniha al-Baján (Objasnění), v níž systematicky podává výklad svého učení. K porozumění al-Bajánu, který se formálně snaží napodobovat styl a sloh Koránu, je místy třeba intuice, protože jeho vyjadřování je velmi složité.

Baján postuluje existenci světa ducha, který představuje pravou skutečnost, zatímco hmotný svět je jejím pouhým vnějším projevem. Víra v tvůrčí moc slova předávaného proroky a imámy pokračuje ve víře v moc písmen, z nichž se skládá slovní poselství, a také v moc některých čísel. Kategorie islámské eschatologie Báb vykládá alegoricky jako obraz dějinného konce profetického cyklu a počátku nového, který zahajuje právě Baján.¹⁰

Kromě toho Báb ruší pro nové učení zahalování žen, obřízku, kromě modliteb za mrtvé bohoslužby, předpisy o rituální čistotě, zmírňuje některé tresty stanovené šarí'ou. Propaguje zrušení islámského zákazu roků. Díky obhajobě lepšího zacházení s ženami i dětmi přilákal Báb i množství ženských přívrženkyň. Dalo by se tedy říct, že s novými doktrínami a rity takto zakládá fakticky nové mystické náboženství akcentující nutnost společenských reforem islámu.¹¹

Bábova deklarace svého poslání byla výzvou nejen dosavadnímu učení, ale i mocenským strukturám Persie. Po staletí byla neomezenou autoritou nad všemi lidskými záležitostmi postava skrytého imáma, jehož příchod měl signalizovat příchod soudného dne. Lidstvu vládl skrze šáhy, kteří si nárokovali být jeho pozemskými zástupci. Zcela očekávaně tedy okamžitě po veřejné proklamaci poselství vzrostl v řadách duchovenstva proti hnutí Bábí odpor,¹² který šel dál, než jen odsuzování z kazatelen. Báb v duchovenstvu viděl překážku rozvoje perské

¹⁰ Kropáček Luboš, *Duchovní cesty islámu*, Vyšehrad, Praha 1993: str. 202

¹¹ Vojtíšek Zdeněk, *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, Portál, Praha 2004, str. 309

¹² *Dějiny Íránu*, Nakladatelství Lidové noviny, 2009, str. 144

společnosti, obviňoval je ze zvrhlosti v úpadku a nevědomosti.¹³

V devatenáctém století představovalo ší'itské duchovenstvo v Persii systém moci a autority paralelní k moci šáha a většinu každodenního života reguloval islámský náboženský zákon. Báb a jeho přívrženci se tedy stali nepohodlnými jak duchovním, tak i mocenským autoritám.

Roku 1848 byl Báb zatčen. I v nepřítomnosti Bába se stoupenci Bábismu sešli ke sněmu ve vesnici Bedešt¹⁴, kde deklarovali definitivní rozchod s islámem.¹⁵

V tomto roce vznikla v Persii nástupnická krize při výměně šáhů, což eskalovalo všeobecné napětí. V provinciích Fárs, Mázandarán a Zandžán se rozpoutaly nepokoje, které navazovaly na celosvětové sociální bouře a stoupenci Bábí na nich měli zásadní podíl.¹⁶ Kolem tří stovek stoupců Bábí se opevnilo v malé pevnosti věnované jako památka Šejchu Tabarsí¹⁷ a nadšeně se snažili strhnout k následování v povstání lid z venkova. V pevnosti se bránili od září 1848 do května 1849, kdy nakonec podlehli dlouhodobému strádání a přesile, ač se údajně mohli vzdát a – jak jim na svatý Korán bylo slíbeno – mohli být osvobozeni. Řada z přeživších byla zabita, umučena či zbavena majetku a prodána do otroctví. Roku 1850 ve věku třiceti let byl Báb 9.července ve městě Tabríz veřejně popraven zastřelením popravni četou. Další stoupenci pak téměř celý rok vzdorovali šáhovým vojskům v provincii Zandžán¹⁸. V roce 1852 rozpoutal další krvavou vlnu represí neúspěšný pokus dvou mladých Bábí o atentát na šáha Násiruddína¹⁹. Ačkoli velká část stoupců proroka Bábí uprchla do zahraničí před

¹³ Hatcher William S., Martin Douglas J., *The Bahá'í faith: The emerging global religion*, Harper and Row, Publishers, San Francisco 1985, str. 9

¹⁴ Transkripce dle Gombára

¹⁵ Gombár Eduard, *Moderní dějiny islámských zemí*, Karolinum, Praha 1999, str. 188

¹⁶ *Dějiny Íránu*, Nakladatelství Lidové noviny, 2009, str. 144

¹⁷ Transkripce podle Gombára

¹⁸ Transkripce podle Gombára, v angličtině Zanján

¹⁹ Transkripce dle Mendela, v anglické bahá'í literatuře jako Násiri'd-Dín

dalším hromadným zatýkání, kolem čtyř stovek se mu nevyhnulo a bylo následně mučeno a poté popraveno.²⁰

3 Bahá'u'lláh; přerod hnutí Bábí v Bahá'í Víru

Během pobytu Bába ve vězení se do čelních pozic v hnutí Bábí dostává Mírzá Husajn Alí²¹, syn předního ministra perské provincie Mázindarán, původem patřící ke starobylému perskému venkovskému šlechtickému rodu a jeho mladší a nevlastní bratr Mírzá Jahjá²². Mírzá Husajn Alí se později stane zakladatelem nového náboženského hnutí Bahá'í, které vzešlo z Bábismu.

Ač bylo Mírzá Husajn Alímu již v jeho dvaadvaceti letech nabízeno lukrativní místo jeho otce, mladý šlechtic odmítá a raději se věnuje správě majetku své rodiny a charitativním činnostem, což mu zejména mezi lidem venkova přináší všeobecnou oblíbenost a populární titul „Otec chudých“²³. Ve věku dvaceti sedmi let vyjadřuje podporu učení Bábí, kterou mu jako jednomu z prvních zprostředkoval Mullá Husajn, dle dějin Bahá'í první stoupenec Bábismu. Brzy novou nauku i přijímá a stává se v záležitostech Bábismu velmi aktivním a nakonec se dostává do předních pozic hnutí. I díky Mírzá Husajovi Alí se k hnutí Bábí přidává stále více nových stoupenců.

Po zatčení Bába svolává roku 1848 sněm v Bedeštu, kde kromě deklarace definitivního rozchodu hnutí Bábismu s islámem přijímá všech jedenaosmdesát účastníků nové „mystické“ jméno. Mírzá Husajn Alí si sám pro sebe volí nové jméno Bahá (Sláva), které mu pak později samotný Báb pozmění v dopise na

²⁰ Gombár Eduard, *Moderní dějiny islámských zemí*, Karolinum, Praha 1999, str. 188

²¹ Transkripce podle Mendela

²² Transkripce podle Mendela

²³ Hatcher William S., Martin Douglas J., *The Bahá'í faith: The emerging global religion*, Harper and Row, Publishers, San Francisco 1985, str. 33

Bahá'u'lláh (Sláva Boží), tedy na jméno, pod kterým Mírzá Husajn Alí vchází do historie.²⁴

Po atentátu na šáha Násiruddína byl spolu několika prominentními stoupenci Bábí zatčen, převezen do Teheránu a na čtyři měsíce uvězněn ve známé věznici Sijáh-Čál²⁵ (Černá díra) do podzemní kobky. Izolací čelních představitelů Bábí chtěla perská vláda vyřešit problém s novým hnutím, jehož se kvůli vzrůstající členské základně stále více obávala.

Právě v Sijáh-Čálu si Bahá'u'lláh uvědomuje, že on je tím, jehož příchod Báb v díle al-Baján předpovídal a tedy i svou vyvolenost k prorockému působení. Z důvodu zhoršeného zdravotního stavu byl Bahá'u'lláh propuštěn z vězení a protože si jej kvůli šlechtickému původu vláda nedovolila fyzicky zlikvidovat, byl Bahá'u'lláh šáhem alespoň přinucen k vyhnanství. S rodinou a menší skupinou několika přívrženců Bábí si volí jako cíl vyhnanství Bagdád v dnešním Iráku, kde žije asi rok.

Do vyhnanství v Bagdádu jej s rodinou následoval i jeho o třináct let mladší nevlastní bratr Mírzá Jahjá zvaný Sobhe Azal²⁶, který byl vzhledem k přízni s Bahá'u'lláhem a vysokému společenskému postavení rodiny další velmi respektovanou osobností hnutí Bábí. Mírzá Jahjá byl Bábem na konferenci v Bedeštu jmenován nástupcem ve vedení hnutí v případě Bábovy smrti. Toto jmenování dnes následovníci Bahá'u'lláha vysvětlují jako pragmatický krok, který by v případě dalších represí mohl umožnit předejít označení Bahá'u'lláha jako vedoucí postavy hnutí a tím zajistit jeho pokračování ve faktickém vedení a správě v záležitostech nové víry.²⁷ Po Bábově popravě se však Sobhe Azal rozhodl uplatnit své (dle

²⁴ Hatcher William S., Martin Douglas J., *The Bahá'í faith: The emerging global religion*, Harper and Row, Publishers, San Francisco 1985, str. 30

²⁵ Transkripce dle české bahá'í literatury

²⁶ Jitřenka Věčnosti, přízvisko dané Azalímu Bábem při jmenování nástupcem ve vedení bábí, v anglické bahá'í literatuře transkribováno jako Subh-i-Azal

²⁷ Hatcher William S., Martin Douglas J., *The Bahá'í faith: The emerging global religion*, Harper and Row, Publishers, San Francisco 1985, str. 35

Bahá'í jen zdánlivě) oficiálně stvrzené výsadní právo k nástupnictví po nyní už mučedníkovi Bábovi, odsouvá Bahá'u'lláha z čela hnutí a ujímá se vedení stoupenců Bábí.

Bahá'u'lláh se namísto konfrontace, která by mohla společnost vyznavačů Bábí demoralizovat a narušit jednotu komunity, rozhodl uchýlit k dobrovolnému odloučení v horách sousedního Kurdistánu, kde rozmýšlí o svém poslání. V tomto osamocení vzniká veršovaný spis *Skrytá slova*, který je jakýmsi souborem morálních ponaučení a postihuje tedy etické jádro učení a spis *Sedm údolí*, který se zabývá popisem sedmi kroků duchovního zrání.

Hnutí Bábí se mezitím ocitá v hluboké krizi, malá komunita Bábí v exilu se v rukách neschopného vůdce Sobhe Azala nachází téměř na pokraji anarchie, ze které se ji dokonce pokouší několik jedinců dostat převzetím moci. Situace se nakonec vyhrotí natolik, že Sobhe Azal od skupiny utíká a zanechá ji na starosti svému zástupci. Zoufalí Bábí vyhledají Bahá'u'lláha a v březnu 1856 jej po dvouletém odloučení přimějí k návratu.

Po návratu do Bagdádu Bahá'u'lláh během sedmi let svůj vliv mezi stoupenci Bábí v exilu, jejichž počet neustále nabýval, i nadále zvyšoval a píše jednu ze stěžejních prací, *Kitáb al-íqán*²⁸ (*Kniha ujištění*²⁹). Kniha, která se pro následující léta stane nejvlivnějším spisem nově vznikajícího směru, obsahuje detailní představení Bahá'u'lláhova učení o povaze Boha, duchovního vývoje lidstva a funkci posloupnosti božích manifestací.

Bahá'u'lláhův i v Bagdádu a okolí rostoucí vliv přiměje perskou vládu k razantnějším krokům, a proto nařizuje jeho vyhnanství do osmanské³⁰ Konstantinopole, kde měl dle názoru vlády jeho vliv opadnout. Krátce před jeho odjezdem v dubnu 1863 menší skupině nejbližších následovníků v Zahradách

²⁸ Transkripce podle Kropáčka, dle anglické bahá'í literatury *Kitáb-i-Íqán*

²⁹ Dle české bahá'í literatury *Kniha jistoty*

³⁰ Nyní Turecko

Ridvánu³¹ oznámí, že on je Ten, Jehož Bůh projeví, tedy univerzální Boží posel, kterého předpovídal Báb a písmo starších náboženství. Akt této deklarace fakticky představuje přerod hnutí Bábí v nové náboženské uskupení, které se teprve později podle přízviska svého zakladatele začne nazývat bahá'í.

Bahá'u'lláh a několik jeho stoupců strávili nějaký čas v Konstantinopoli, než perské a turecké autority usoudily, že v hlavním městě můžou být stále nebezpeční a byli proto přemístěni do Adrianopole³², vzdálenější části říše. Zde Bahá'u'lláh oznámil poselství své mise poprvé veřejně, což mezi stoupenci bábí jak v exilu v Iráku a Turecku tak i v domovské Persii vyvolalo všeobecně značný zájem

Prvním krokem Bahá'u'lláhova oficiálního převzetí vůdcovské role byla konfrontace se Sobhe Azalem, který se poté pokusil otrávit Bahá'u'lláhovým postavením sérií machinací a nakonec sáhnul i ke dvěma pokusům o fyzickou likvidaci³³. Většina stoupců Bábí se však přidala k misi Bahá'u'lláhově a Sobhe Azalího nadobro opustila. Edward Browne³⁴ uvádí, že loajální k Sobhe Azalímu zůstala pouhá tři až čtyři procenta stoupců Bábí. Od tohoto okamžiku se podle přízvisek svých vůdců začínají stoupenci Bahá'u'lláha nazývat Bahá'í a členové Bábí nadále věrní Sobhe Azalímu si dle svého vůdce volí název Azalí.

Po deklaraci svého poslání Bahá'u'lláh rozesílá dopisy různým osobnostem, autoritám a vladařům celého světa, kde jim oznamuje, že je tím, jehož příchod předpovídala Tóra, Evangelia a Korán a vyzývá je k přijetí nové víry. Adresáty jsou například císař Napoleon III., anglická královna

³¹ Transkripce dle bahá'í literatury, Ridván v překladu Ráj, jméno dané Bahá'u'lláhem, jde o ostrov na řece Tigris, kam Bahá'u'lláh dočasně přemístil svou rezidenci.

³² Dnes Edirne, evropská část Turecka

³³ Hatcher William S., Martin Douglas J., *The Bahá'í faith: The emerging global religion*, Harper and Row, Publishers, San Francisco 1985, str. 39

³⁴ Anglický orientalista z Cambridge, který jako jediný západní učenec zanechal písemnou zprávu o setkání s Bahá'u'lláhem

Viktoria, německý císař Wilhelm I., ruský car Alexandr II., perský šáh Násirrudín, rakouský císař Franz Josef a turecký sultán Abdul Azíz. Oznamuje jim, že moc jim byla svěřena Bohem, aby sloužili potřebám lidstva a aby zajistili mezinárodní mír, sociální spravedlnost a světovou jednotu. Vlády, které budou bránit procesu sjednocení lidstva, přivedou své národy do zhouby. Reakce na výzvy byly povětšinou zamítavé až arogantní. Jediný, kdo údajně bral dopis vážně, byla královna Viktorie, která prý prohlásila: „Je-li to od Boha, vytrvá to; není-li, nemůže to uškodit.“³⁵

Kromě dopisů adresovaných politickým představitelům světa zasílal Bahá'u'lláh sebevědomá poselství i představitelům světových náboženství, včetně papeže Pia IX. Jejich hlavním tématem byla výzva církevním vůdcům zrušit své vazby na světskou moc. Papežovi bylo doporučeno opustit od odloučení Vatikánu od nekatolických křesťanů, předstoupit před světské vládce a vyzvat je ke světovému míru a spravedlnosti.

Roku 1868 byl Bahá'u'lláh s rodinou opět přemístěn, tentokrát do Akky³⁶, trestanecké kolonie Osmanské říše, aby jeho vliv byl umenšen, zatímco stoupenci Azalí byli nuceni odejít na Kypr. V Akká Bahá'u'lláh mezi lety 1871 a 1873 dokončuje práci na knize Al-Kitáb al-Aqdás³⁷ (Nejsvětější kniha), která dnes slouží jako jádro toho, co Bahá'í považuje za Bahá'u'lláhovo zjevení. Zde Bahá'u'lláh ještě jednou stvrzuje své poslání ustanovit na Zemi Boží království a představuje požadavek na vytvoření institucí, skrze které by se vládlo, těm, kteří jej uznali za posla Božího.

V následujících letech se situace stoupenců Bahá'í Víry velmi zlepšila, Víru Bahá'í přijímají dokonce někteří palestínští hodnostáři a hlavní duchovní města Akká. Bahá'u'lláh již nemusel pobývat ve věznici a přesídlil na horu

³⁵ Hofman David, *Bahá'u'lláh – Kniže pokoje*, Nakladatelství Bahá'í spol. s.r.o., Mladá Boleslav 1992, str. 97-98

³⁶ Dnes Izrael

³⁷ Transkripce dle Kropáčka

Karmel v okolí Akky, v jejíchž zahradách zřídil své administrativní sídlo a hlavní sídlo mezinárodního vedení Bahá'í Víry. Zde také budou v budoucnu uloženy ostatky Bába. Nadále se pilně věnuje psaní, své snažení věnuje zejména dalšímu rozpracování svých vizí budoucnosti lidstva, přičemž praktickou správu vedení hnutí Bahá'í svěřuje do rukou svého nejstaršího syna Abdubaháa³⁸.

Koncem roku 1891 svěřil Bahá'u'lláh svým blízkým, že jeho práce je u konce a „přeje si odejít z tohoto světa“. Krátce na to Bahá'u'lláh umírá 29.května 1892 ve svých pětasedmdesáti letech.

4 Abdu'l-Bahá

Po Bahá'u'lláhově smrti vykročila Víra Bahá'í k dalšímu stupni ve vývoji hnutí, který představoval naplňování některých Bahá'u'lláhem zamýšlených kroků, jako například přesun vůdcovské autority k institucionalizovanému systému vytvořenému samotným zakladatelem náboženství k řízení, správě, ochraně a rozšiřování stále vzrůstající Bahá'í komunity.

Dříve než Bahá'u'lláh zemřel, ustanovil svého nejstaršího syna Abdu'l-Baháa výsadním právem jako jediného vykladače učení Bahá'í; kromě něho není výklad Bahá'u'lláhova učení nikomu povolen.³⁹ Z Bahá'u'lláhova odkazu je ovšem jasné, že se na Abdu'l-Baháa, kterého věřící oslovovali Mistře, nemělo pohlížet jako na proroka nebo Božího posla, ale spíše jako na dokonalý lidský příklad Bahá'u'lláhova učení. Podle Bahá'í dokumentů byl Abdu'l-Bahá opravdu člověk vynikajících duchovních kvalit a zároveň nejbližším spolupracovníkem svého

³⁸ Abdulbahá (služebník Bahá), přívěsisko dané Bahá'u'lláhem svému nejstaršímu synovi Abbásovi, transkripce uvedena dle Vojtíška, v anglické bahá'í literatuře jako 'Abdu'l-Bahá.

³⁹ Vojtíšek Zdeněk, *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, Portál, Praha 2004, str. 309

otce. Bahá'u'lláh také věnoval zvláštní péči, aby se ujistil, že až zemře, bude Bahá'í komunita na roli Abdu'l-Baháa, kterou mu přisoudil, navyklá a to tím, že ještě za jeho života byly téměř všechny záležitosti mezi Bahá'í komunitou, obyvatelstvem Palestiny a civilními autoritami právě v rukách jeho syna Abdu'l-Baháa.

I Abdu'l-Bahá žil v „domácím vězení“ pod dohledem turecké vlády ve městě Akká a jeho okolí až do roku 1908, kdy se mu dostalo svobody až díky mladoturecké revoluci. Toto zajetí, které zakoušel již od dětství, kdy byl spolu s rodinou připoután s otcem Bahá'u'lláhem ve vyhnanství, trvalo celkově přes padesát let.

Abdu'l-Baháovým hlavním úkolem bylo upevnit postavení nového náboženství ve světě a nadále jej rozšiřovat. V té době se hnutí Bahá'í dostává dále na střední a dálný východ a do severní Afriky. Velkou výzvou je seznámit se zvěstí Bahá'í i západní svět. Příležitosti zde byly; příběh hnutí Bábí vzbuzoval zejména v západní Evropě v intelektuálních a uměleckých kruzích nemalou pozornost. Nová víra se také pomalu dostávala i do severní Ameriky skrze stoupence Bahá'í, kteří emigrovali do Spojených států a Kanady a kteří se zde aktivně podíleli na dalším šíření Bahá'u'lláhovy mise. I zde přibývá konvertitů. Víra Bahá'í se zde však dostává i do popředí zájmu odborné veřejnosti, první zaznamenaná veřejná zmínka v severní Americe o Víře Bahá'í pochází ze shromáždění Parlamentu světových náboženství v Chicagu v roce 1893.

Od sklonku roku 1898 přicházejí do střediska Víry Bahá'í na hoře Karmel poutníci i ze západního světa, zejména se pak ze severní Ameriky. Ke skupinám Bahá'í ve Spojených státech se váže zajímavá epizoda, která značně připomíná události kolem roztržky Bahá'u'lláha a jeho nevlastního bratra Sobhe Azala: mladší nevlastní bratr Abdu'l-Baháa Muhammad Alí nebyl spokojen pod autoritou nové hlavy Bahá'í. Začal s kritikou Abdu'l-Baháova výkonu správy Bahá'í a poté se pokusil

vybudovat si základnu svých vlastních následovníků, což krátce před příchodem prvních poutníků ze Západu vyvolalo roztržku, která přitáhla pozornost jednoho z nich, Dr. Kheirallaeho⁴⁰, původem ze Sýrie. Ten viděl sám sebe jako nejvlivnějšího učitele Bahá'í Víry v severní Americe a zároveň jako hlavního vykladače jejich základních konceptů. Jediným styčným bodem nauk Bahá'í, který přežil je emigraci Dr. Kheirallaeho do Ameriky, bylo však pouze postavení Bahá'u'lláha a myšlenka jednoty lidstva. Tyto dva koncepty byly prezentovány dr. Kheirallaem v balastu esoterických doktrín, které toho neměly s učením Bahá'í moc společného. Během jeho návštěvy v Akká požádal Abdu'l-Baháa o posvěcení jeho představy Bahá'í Víry, avšak ten opravil množství jeho dezinterpretací v učení a naléhal na něj, aby začal se seriózním studiem písem Bahá'í. Ten však odmítl a počal se výkladům Bahá'í ještě více vzdalovat. V té době však také Kheirallaeho vyhledal Muhammad Alí. Výsledkem bylo, že po návratu do Ameriky Kheiralla udivil studenty Bahá'í zavržením Abdu'l-Baháa a zdůrazňováním své vlastní role jako hlavy Bahá'í v Americe. Snaha o převzetí vedení však nevyšla anebezpečí schizmatu ze strany Muhammada Alího navždy opadlo.

V roce 1908 dokončil na hoře Karmel výstavbu svatyně věnované Bábovi, kterou zde již zamýšlel vybudovat Bahá'u'lláh. Do tohoto domu se šesti místnostmi pak 21. března 1909 uložili Abdu'l-Bahá a jeho vnuk Shoghi Effendi⁴¹ Bábovy ostatky. Toto místo je spolu s hlavním centrem Bahá'í administrativy v témže místě středem poutnického zájmu vyznavačů Víry Bahá'í.

Po uvolnění poměrů a v nově nabyté svobodě se Abdu'l-Bahá roku 1911 vypravuje na osmadvacet měsíců dlouhou cestu po západním světě s cílem seznámit širší veřejnost s posláním svého otce. Nejdříve se vydává do Švýcarska, Francie a Velké

⁴⁰ Prvním pádem Kheiralla

⁴¹ Transkripce podle Kropáčka

Británie, poté dále zamíří do Spojených států amerických a Kanady (1912), aby navštívil několik ojedinělých skupin Bahá'í z řad emigrantů, ale i konvertitů. V Chicagu pokládá základní stavební kámen prvního svatostánku Víry Bahá'í na západě, „Matce chrámů západu“. Cesty po západním světě slaví poměrně velký úspěch, půdu Abdu'l-Baháovi ostatně připravovalo několik skupin nadšenců, kteří už dříve navštívili centrum Bahá'í v Akká. Všude po cestách také věnovaly Abdu'l-Baháovi pozornost hlavní deníky a poskytly tak jeho turné náležitě informační pokrytí.

Abdu'l-Bahá veřejně přednášel o cílech spjatých s misí Bahá'í Víry, některé jeho přednášky byly zaznamenány v knize Prohlášení světového míru a v Pařížských rozpravách. Velký ohlas se dostavil zejména v souvislosti s knihou Odpovědi na některé otázky, připravenou Američankou Laurou Clifford Barney. Kniha obsahuje rozhovory s nejrůznější Bahá'í tematikou, které jí poskytl sám Abd al-Bahá.

Po návratu z cest vypukla první světová válka, během níž žil v relativní izolaci v Haifě. Komunikace se západními stoupenci Bahá'í se musela omezit pouze na korespondenci.

Největší zásluhou Abdu'l-Baháa bylo kromě šíření víry na Západ také rozpracování otcova učení do celistvějšího a kompaktnějšího systému. V roce 1908 načrtnul v díle Vůle a závěť povahu a funkce ústředních institucí koncipovaných Bahá'u'lláhem k vedení a správě hnutí. Tato dvě základní instituce Víry Bahá'í byly pojmenovány Strážce víry⁴² a Světový dům spravedlnosti. Strážcovství víry udělovalo výhradní autoritu k interpretaci učení Bahá'í Víry Abdu'l-Baháovu nejstaršímu vnukovi Shoghi Efendimu. Stejně jako byl ustanoven Abdu'l-Bahá v Bahá'u'lláhově Smlouvě jako výhradní vykladač učení, bylo Strážcovství víry určeno tomu, kdo měl všem věřícím postoupit odpovědi v jakékoli záležitosti Víry Bahá'í:

⁴² V anglické bahá'í literatuře Guardianship, tedy poručnictví

„Ó mí milující přátelé! Po zesnutí tohoto ukřivděného je povinností Aghsánů (Větví), AĀfnánů (Výhonků) Svatého Lotosového Stromu, Rukou (pilířů) Věci Boží a milovaných Krásy Abhá obrátit se k Shoghi Effendimu, oné mladistvé větvi, jež vyrašila z dvojice posvěcených a svatých Lotosových stromů, k onomu plodu, který vzešel ze spojení dvou ratolestí Stromu Svatosti, neboť on je znamení Boží, vyvolená větev, strážce Věci Boží, ten, ke kterému se musí obrátit všichni Aghsánové, Afnánové, Ruce Věci Boží i jeho milovaní. On je vykladačem slov Božích a po něm bude následovat prvorozený z jeho přímých potomků.“⁴³

Abdu'l-Bahá zemřel ve Svaté zemi (dnešní Izrael) počátkem listopadu 1921.

5 Shoghi Effendi

Protože nejstarší vnuk Abdu'l-Baháa Shoghi Effendi studoval v Oxfordu a od útlého mládí se učil anglicky, byl nejlepším adeptem pro překlad děl Bahá'í literatury z perštiny a arabštiny do angličtiny, jež byla pro šíření nového náboženství nejlepší. I přes dosti nízký věk 24 let se ujal úřadu Strážcovství víry, který mu svěřil jeho děd a kterému poté sloužil 36 let. Od začátku jeho působení v úřadu však bylo jasné, že éra charismatického vůdcovství v Bahá'í Víře skončilo; Shoghi Efendi měl být spíše než vůdce úředníkem. Memorování faktů o životě Shoghi Effendiho či fotografování bylo jím samotným silně nedoporučeno.⁴⁴ To co Abdu'l-Bahá nazval apoštolskou dobou skončilo, se Shoghi Effendim začala tzv. éra utváření.

Kromě překladů děl Bába, Bahá'u'lláha a Abdu'l-Baháa zároveň vypracovával vlastní spisy a propagoval učení zejména v anglicky hovořícím světě. Osobně udržoval písemné kontakty s mnoha skupinami Bahá'í po celém světě. V těchto dopisech se

⁴³ Abdu'l-Bahá, *Poslední vůle 'Abdu'l-Baháa*, Bahá'í nakladatelství s.r.o., Mladá Boleslav 1997, str. 10

⁴⁴ Hatcher William S., Martin Douglas J., *The Bahá'í faith: The emerging global religion*, Harper and Row, Publishers, San Francisco 1985, str. 63

nachází převážná část Shoghi Effendiho interpretace Bahá'u'lláhova zjevení. Držel ochrannou ruku nad společenstvími Západu i Východu a stanovil a rozvinul Bahá'í instituce tak, aby byly soběstačné. Podle jeho ustanovení vydaném v roce 1937 začali někteří věřící opouštět dočasně nebo natrvalo své domovy, aby šířili víru i v ostatních zemích světa.

Kromě velkého rozšíření základny věřících po celém světě patří mezi největší zásluhy Shoghi Effendiho vybudování světového centra Bahá'í Víry na hoře Karmel v izraelské Haifě, jehož výstavba začala již za jeho předchůdce podle Bahá'ulláhových pokynů. V polovině svahu hory je na místě staré Bábovy svatyně nyní nově vybudovaná svatyně, která ukrývá ostatky jak Bába, které sem byly přepraveny z Íránu, tak i Abdu'l-Baháa, který zemřel přímo v Haifě. Aby posílil Bahá'ulláhovu instituci Poradců, jmenoval 27 Pomocníků víry („Ruce Věci Boží“). Ta také po jeho smrti v roce 1957 řídila celosvětové společenství Bahá'í Víry až do doby, než byl v roce 1963 zvolen jako správní orgán první Světový dům spravedlnosti.

6 Světový dům spravedlnosti

Světový dům spravedlnosti sídlící v Haifě je vedoucím správním orgánem Víry Bahá'í a koordinuje činnost všech Národních duchovních rad světa a je zároveň stoupenci Bahá'í je pokládán za zárodek budoucí jednotné světové vlády. První Světový dům spravedlnosti byl zvolen na Mezinárodním shromáždění Bahá'í v Izraeli v roce 1963. Do úřadu je v Haifě všemi členy národních institucí Bahá'í každých pět let voleno devět zastupitelů. Světový dům spravedlnosti je jediným orgánem Bahá'í, kam nemohou být zvoleny ženy. Jeho úlohou je řídit duchovní a administrativní činnost, spravovat svatá místa a ostatní majetek, stanovovat cíle a předkládat plány pro jednotlivé

země, které poté realizují Národní duchovní rady. Zároveň má pomáhat stoupencům držet krok se stále se měnícím světem.

Bahá'ulláh udělil plánovanému mezinárodnímu orgánu pravomoc vydávat a upřesňovat zákony, které dosud nebyly přesně definovány nebo zákony z těch oblastí, jichž se zatím Bahá'ulláhova nařízení nedotkla. Pokud tak vyžaduje situace, může Světový dům spravedlnosti dokonce měnit i své vlastní zákony. Nemá však právo měnit žádné z nařízení vydaných Bahá'ulláhem.

Každý, kdo má pocit, že Místní duchovní rada rozhodla nesprávně, může požádat o nové zhodnocení a pokud ani poté není s výsledkem spokojen, má možnost obrátit se na Národní duchovní radu a následně i na Světový dům spravedlnosti. Výrok této nejvyšší autority je pak ovšem definitivní a závazný pro všechny věřící.

II Základní myšlenky Víry Bahá'í, vlivy

1 Formativní prostředí islámu

Nové náboženské hnutí se poprvé objevilo v Persii, převážně muslimské zemi. Poté se rozšířila do sousedních muslimských zemí v Osmanské a Ruské říši a dále do severní Indie. Ač někteří raní stoupenci byli z židovského, křesťanského nebo zoroastrovského zázemí, zbývající většina byli stoupenci Islámu.

V muslimském prostředí musel být tedy přirozeně náboženským základem Víry Bahá'í islám; mnohé islámské náboženské myšlenky byly převzaty z Koránu a poté různě modifikovány. Mnoho nařízení však Víra Bahá'í převzala zcela beze změn, či pozměněné jen minimálně.⁴⁵ Stoupenci nové víry byli nicméně primárně zaujati těmi aspekty nového věroučného systému, které již měli ve zřeteli svých náboženských tužeb, představ, idejí a zažitých tradic. Některé tyto, které přinášela Víra Bahá'í, dokonce reprezentovaly jistě lákavé naplnění islámských proroctví a pouze odlišnou interpretaci muslimského učení. Avšak tam, kde někteří nahlíželi na Víru Bahá'í jako na pouhou odlišnou interpretaci, tam zase vidělo muslimské duchovenstvo herezi.⁴⁶ Proto bylo fakticky nově vzniklé náboženství v minulosti i z hlediska západního či křesťanského světa považována za pouhý směr v islámu, kterých je ostatně v ší'itské větvi islámu nespočet⁴⁷. Ze strany Persie a jejího ústředního náboženství to proto Víru Bahá'í a zejména předcházející hnutí Bábí stálo léta pronásledování, ilegality, poprav a masakrů. Pro islám je učení Bahá'u'lláha neakceptovatelné již jen proto, že se zde Bahá'u'lláh řadí za samotného Muhammada.

⁴⁵ Viz. Kapitola 3.3.1

⁴⁶ Hatcher William S., Martin Douglas J., *The Bahá'í faith: The emerging global religion*, Harper and Row, Publishers, San Francisco 1985, str.2

⁴⁷ Kropáček Luboš, *Duchovní cesty islámu*, Vyšehrad, Praha 2003

Oproti tomu známe i posudek na legitimitu názoru, že Bahá'í Véra je pouhá větev islámu z pozice sunny, která se ústy náboženského soudu v Egyptské Bebě roku 1925 vyjádřila tak, že sunnitský islám nepřiznává žádné spojení mezi sebou a Vírou Bahá'í, když tvrdí, že:

Bahá'í Véra je nové náboženství, zcela nezávislé, se svou vlastní vírou, principy a zákony, které odlišují a jsou zcela v konfliktu s vírou, principy a zákony islámu. Na žádného stoupence Víry Bahá'í nemůže být nahlíženo jako na muslima či naopak, stejně jako žádný buddhista, bráhman nebo křesťan nemůže být nahlížen jako muslim a naopak.⁴⁸

Někteří autoři však v míře podobnosti s mateřskou náboženskou tradicí nespatřují v Bahá'í úspěšný pokus o vytvoření nového náboženství, ale hodnotí jej dokonce jen jako pouhý pokus o reformu islámu.⁴⁹ Ale stejně jako křesťanství bylo náboženství, které se mělo stát Bahá'í Vírou, zrozeno z mesianistických očekávání islámu a vyrostlo stejným způsobem z eschatologického napětí ve svém mateřském náboženství, a jako takové je tímto na svém původně mateřském náboženství nezávislé.⁵⁰

Pro možnost považovat Víru Bahá'í za na původní náboženské tradici nezávislé náboženství hovoří i fakt, že se za ně její stoupenci aktivně a sebe-vědomě pokládají a dokonce se považují za novou tradici, která ostatní náboženství završuje či v jistém smyslu i dokonce překonává. K tomuto tématu se obrátil Udo Schaefer v eseji v diskuzi týkající se problematiky modelů náboženských sekt zkonstruované Weberem a Troeltschem :

⁴⁸ Hatcher William S., Martin Douglas J., *The Bahá'í faith: The emerging global religion*, Harper and Row, Publishers, San Francisco 1985, str.1

⁴⁹ Novotný Tomáš, Bahá'í – pokus o reformu islámu, in Dingir 2/2002, vydavatelství Dingir, str 2-4

⁵⁰ Hatcher William S., Martin Douglas J., *The Bahá'í faith: The emerging global religion*, Harper and Row, Publishers, San Francisco 1985, str.1

Bahá'í Vira podle své vlastní interpretace nesměřuje k tomu být reforma nebo revize islámu, ale vlastně si nárokuje svůj původ v novém aktu Boha, v novém seslání božího ducha a nové boží smlouvě. Založení nového vyznání a zákonů je nový boží svět zjevený Bahá'u'lláhem. Takto k tomu proč baháista není muslim.⁵¹

2 Základní kameny věrouky Víry Bahá'í

Klíčovým principem Bahá'í Víry je myšlenka jednoty. Lidstvo má jednotný původ a nyní nastal čas, kdy je i díky Bahá'u'lláhovu Bohem inspirovanému zjevení ve stadiu pokroku, kdy je vhodné začít s kroky, které jej opětovně spojí v celosvětové společenství, kde bude dosaženo všeobecného míru a takto se pak nastolí Boží království. Proces tohoto sjednocování se má dít v intencích Bahá'u'lláhem zjevených kroků, které se mezinárodní společenství Bahá'í snaží naplňovat v praxi.

Stoupenci Bahá'í Víry uctívají jednoho Boha. Je to stejný Bůh, kterého uctívají židé, křesťané a muslimové. Tento Bůh má být ve skutečnosti zdrojem náboženských pravd zjevených všem náboženstvím světa. Jednotlivá náboženství jsou tak v podstatě součástí jednoho stále se vyvíjejícího náboženství, které se rozvíjí stejně jako lidská společnost. Ta není pro Boží pravdy vždy stejně připravená, proto jej Bůh postupně vyjevuje lidstvu prostřednictvím svých poslů, které vysílá se zjevením, jehož obsah se různí podle stadia, ve kterém se společnost v dané době nachází. Řada Božích poslů, pro které Bahá'u'lláh zavedl označení Boží projevy⁵², čítá Kršnu; společného proroka židů, křesťanů a muslimů Abraháma; dále zakladatele velkých náboženských systémů Ježíše, Buddhu, Zarathuštru a Muhammada; Bába, iniciátora Bábismu, náboženského hnutí

⁵¹ Hatcher William S., Martin Douglas J., *The Bahá'í faith: The emerging global religion*, Harper and Row, Publishers, San Francisco 1985, str.2

⁵² Též Boží manifestace

předcházejícího Bahá'í Víře a konečně i samotného Bahá'u'lláha.

Učení Bahá'í se pak formuluje ve dvanácti základních tezích:

1. Celé lidstvo považuje za jednotný celek.
2. Všichni lidé mají samostatně zkoumat pravdu.
3. Všechna náboženství mají společný základ.
4. Náboženství musí být příčinou jednoty a svornosti mezi lidmi.
5. Náboženství musí být ve shodě s vědou a rozumem.
6. Muž a žena mají stejná práva.
7. Předsudky jakéhokoliv druhu musejí být překonány.
8. Měl by být nastolen celosvětový mír.
9. Muž a žena mají stejné právo na výchovu a vzdělání.
10. Sociální otázky musejí být vyřešeny.
11. Má být zavedena jednotná řeč a jednotné písmo.
12. Má být ustanoven světový smírčí soud.

2.1 Prvky podobné islámu, jejich srovnání

Protože - jak je uvedeno výše - Víra Bahá'í vznikla v prostředí islámu a z jeho náboženského základu, je dobré pro pochopení naší problematiky ozřejmit některé prvky, které Víra Bahá'í z islámu přejala nebo je nějakým způsobem modifikovala.

Islám byl vzorem pro jeden z ústředních konceptů Bahá'í Víry: pojetí dějin náboženství. Tím je uznávání prorockých osobností abrahámovského náboženského světa, tedy Abrahama, Mojžíše, Ježíše a samozřejmě Muhammada (jasně přiznané převzetí tohoto konceptu z ší'itského islámu a teosofického súfismu⁵³), avšak ve svém konceptu náboženské historie jako inovaci Bahá'í Víra tento výčet nejen že doplňuje o další

⁵³ Chryssides, George D., *Exploring New Religion*, Kontinuum, London 1999, str. 258

známé postavy různých náboženství jako je Kršna, Buddha a Zarathuštra, ale dovoluje si muslimskou „Pečeť proroků“, jež měla dle učení islámu řadu proroků završit⁵⁴, posunout na vedlejší kolej tím, že za něj ještě staví Bábistického Bába, který Víře Bahá'í bezprostředně předcházel a souvisel s jejím vznikem a za nejsoučasnějšího proroka, nejbližšího našemu světu a tedy proroka s nejaktuálnějším a pro nás určeným zjevením, staví svého vlastního zakladatele Bahá'u'lláha.

Učení o těchto božích poslech je chápáno jako cesta ke spáse, která přispívá k udržení vždy se kupředu vyvíjející civilizaci.⁵⁵ V tomto pohledu tedy poslední z velkých zjevených náboženství, islám, připravovalo pro Víru Bahá'í půdu.

Stejně jako muslimové, věří stoupenci Víry Bahá'í, že Bůh je Jediný a je zcela transcendentní ve své podstatě.⁵⁶ Projevuje svou vůli lidstvu skrze řadu poslů, které Bahá'í nazývají „Boží Projevy“⁵⁷. Záměrem těchto Božích Projevů je poskytnout dokonalé vedení ne jen duchovnímu pokroku individuálního věřícího, ale zároveň i vést společnost jako celek. Důležitým rozdílem mezi islámem a Vírou Bahá'í je v tomto ohledu důraz stoupců Bahá'í na to, že - tedy na rozdíl od islámu - bohem inspirovaná náboženství jsou všechna existující náboženství, zatímco islám jako taková uznává pouze judaismus, křesťanství a sám sebe. Pro Víru Bahá'í jsou všechna náboženství nedílnou součástí božího plánu, Bahá'í Víra neomezeně uznává platnost ostatních náboženství.

Dalším podobným prvkem je postavení státu a náboženství. Bahá'u'lláh se pokusil vytvořit sociálně-eticko-právní systém, který má v budoucnu napomoci ustanovení celosvětové vlády teokratického státu, kde bude místní duchovní rada Bahá'í

⁵⁴ Vojtíšek Zdeněk, *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, Portál, Praha 2004, str. 301

⁵⁵ Hatcher William S., Martin Douglas J., *The Bahá'í faith: The emerging global religion*, Harper and Row, Publishers, San Francisco 1985, str.2

⁵⁶ Smith Peter, *The Babí and Bahá'í religions: From messianistic Shi'ism to a new religions*, Oxford university press, 1987

⁵⁷ V anglické bahá'í literatuře Manifestation of God

místní vládou a národní duchovní rada národní vládou.⁵⁸ Politická sféra nebude oddělena od náboženství. To je opět velmi zřetelné východisko z islámského práva šarí'a, kde náboženské právo uplatněno stejně na jednotlivce jako na společnost či vládu.

Styčné plochy nalezneme i s tzv. pěti pilíři islámu. Vyznání Bahá'í Víry zní: „Je jediný Bůh. Všechny vědomosti přichází k lidem od Boha skrze jeho posly... Poslem božím pro tento věk je Bahá'ulláh.“ Islámská šáháda zní velmi podobně: Není božstva kromě Boha a Muhammad je jeho prorok.

Stejně jako v islámu jsou přesně předepsané časy modliteb, avšak Bahá'u'lláh jejich počet zredukoval z původních pěti na tři a zjednodušil jejich provozování. Modlitby a čtení ze svatých spisů mají být praktikovány každý den. Modlitba má být vyřčena nahlas s tváří obrácenou směrem k Bahjí, místu Bahá'u'lláhova hrobu. Způsob modlitby není nijak popsán, každý se tedy může modlit, jak mu vyhovuje nejvíce. Protože lidstvo dozrává k dospělosti a je již natolik vyspělé, nemusí k modlitbě nikdo asistovat; vedení by bylo zbytečné. Na rozdíl od islámu však Bahá'u'lláh nezavedl veřejné bohoslužby. Bahá'u'lláh tímto chce deklarovat demokratický ráz Bahá'í Víry, neexistují zde ani kněží.

Pro stoupence Víry Bahá'í zůstala zanechána i povinnost obdarovávat chudé a zmírňovat tak sociální nevyváženost. Mohou činit prostřednictvím fondů, které vznikají z dobrovolných příspěvků stoupenců Bahá'í. Kromě výše příspěvku mohou i zvolit, k jakému účelu budou jejich peníze použity.

Víra Bahá'í si ponechává i měsíc půstu, který zde připadá na poslední z devatenácti měsíců kalendáře Bahá'í, 'Alá'⁵⁹ (Vznešenost), přičemž výčet těch, co jsou od této náboženské

⁵⁸ McGlenn Mark Sen, *Church and state: a postmodern political theology, book one*, University of Leiden, Kalimát press, Los Angeles, 2005, str. 362

⁵⁹ Transkripce dle české Bahá'í literatury

povinnosti odproštění, je téměř stejný. Půstu se nemusí účastnit osoby pod 15 a nad 70 let, těhotné a menstrující ženy, kojící matky a osoby, které v období půstu cestují. Žádné jídlo a ani žádné pití nesmí být požíváno mezi dobou od východu po západ Slunce. Nařízení půstu se vztahuje rovněž na kouření. Období půstu končí na Nový rok Naw Rúz⁶⁰, který v našem kalendáři připadá na 21.března.

Do Víry Bahá'í byla přirozeně implementována i tradice poutí na svatá místa. Poutě nejsou povinné, avšak jsou vřele doporučovány a každý stoupenec Víry Bahá'í by ji měl alespoň jednou za život vykonat. Nejvíce stoupenci Bahá'í putují ke hrobu Bába (Haifa, hora Karmel) a k místu Bahá'u'lláhova věznění ve městě Akká (Izrael). Za nejctnější je považována pouť do domů Bába v Širázu a Bahá'u'lláha v Bagdádu, kvůli bezpečnostním důvodům jsou však spíše než cíle v Iráku a Íránu preferována místa výše zmíněná. Poutě jsou přesně zorganizované, trvají devět dní. Jako součást poutě je možnost navštívit na hoře Karmel i administrativní budovy světového centra Víry Bahá'í. Na vykonání poutě je nyní kvůli vyššímu počtu členské základny věřících stanovena čekací lhůta pět až šest let. Do budoucna se spolu se vzrůstem počtu věřících počítá i s odpovídajícím prodloužením čekací lhůty.

Kromě nezavedení veřejných bohoslužeb odlišuje Víru Bahá'í od islámu i odlišný přístup k ženské problematice: zrušení požadavku zahalování žen, zdůraznění rovnosti pohlaví, zrušení obřízky.

Dále Bahá'u'lláh upravil daňové předpisy, zmírnění trestů, zrušil nařízení rituální čistoty, nezavedl zvláštní stravovací návyky (v islámu je zapovězené vepřové maso), trval však na zákazu kvašených nápojů a všech potravin, které obsahují alkohol jako přísadu. Zákaz rozšířil na všechny všechny substance, které mění vědomí, což se však netýká kofeinu a

⁶⁰ Transkripce dle české Bahá'í literatury

tabáku. Od tabáku jsou však obecně věřící zrazováni, protože kouření ač není přímo zakázané, je hodnocené jako nechutné a zdraví neprospěšné. Absolutně zakázané je samozřejmě užívání drog.

Co se týká dalších aspektů praktického života, je zakázaný hazard. Sex je doporučen pouze v manželství. Sňatek není povinný, je však vřele doporučován. Jeho ceremonie je neformální, předpokládá se souhlas všech žijících rodičů snoubenců. Bez nadbytečně složitých předpisů jsou i ostatní přechodové rituály. Děti narozené Bahá'í rodičům prochází po pojmenování jednoduchým aktem zasvěcení a díkuvzdání, nepojí se s dalšími rituálními povinnostmi jako je kupříkladu obřízka. Po smrti by neměl být Bahá'í pohřben dál než jen několik hodin cesty od místa, kde zemřel. Těla zemřelých stoupenců Bahá'í by neměla být zpopelňována, zemřelý by měl po pohřbení směřovat nohama ke Kible, Akce (Bahjí). Recitují se modlitby za mrtvé, což je vlastně jediná příležitost, kdy se Bahá'í věřící modlí veřejně.⁶¹

⁶¹ Kropáček, Luboš: *Duchovní cesty islámu*: Vyšehrad: Praha 1993: str. 202-205

III Historie Víry Bahá'í v českých zemích

1 První roky Víry Bahá'í v českých zemích

V českých zemích byly již od druhé poloviny devatenáctého století přítomné informace o Bábí, tedy téměř - na tu dobu - bezprostředně po samotných událostech s ní spojených, a to zejména v německy psaném denním tisku a také díky několika zmínek v českých encyklopediích a slovnících. O Víře Bahá'í se z českých médií dozvídáme až mnohem později, první česky psaná informace k nám přichází až roku 1913 z pera českého Bahá'í sympatizanta či možného nepotvrzeného stoupence v podobě informační brožurky. První zástupce tohoto náboženství se zde tedy objevuje až ve století dvacátém, nicméně je téměř jisté, že první stoupenec Víry Bahá'í na území českých zemí byl občan německé národnosti, profesor Karl Kruttner, který učil na střední škole v Žatci a zde měl také založit německy mluvící Bahá'í společenství, jež mělo údajně vzniknout někdy mezi lety 1907 a 1912 v Žatci,⁶² což měla zároveň být i první duchovní rada na území Rakousko-Uherska.

Informace o Bahá'í společenství v Žatci však bohužel nejsou doložitelné a další etapy dějin Víry Bahá'í v českých zemích se píšou až v období Československé první republiky.

Kruttner později musel opustit sudetské Čechy, když byl spolu s ostatními příslušníky německé národnosti odsunut po druhé světové válce do Německa, kde prožil zbytek života.

Kdo byl ovšem prvním stoupenecem Bahá'í české národnosti, je dnes už nejasné, nicméně samotní čeští Bahá'í za něj považují mírového aktivistu Miloše Svatopluka Wurma.⁶³ Ten se ovšem nikdy k tomuto náboženství v žádném ze svých článků nebo dopisů vysloveně nepřihlásil, určitě ale mohl být považován za vřelého sympatizanta a protože se Wurm nikde nezmínil ani že

⁶² z rozhovoru s p. Petrem Boháčem, dne 7.6.2007 v Praze

⁶³ www.bahai.cz

Bahá'í není, záleží už jen na jednotlivci, zda jej za prvního Bahá'í považuje či ne.

Miloš Svatopluk Wurm

Miloš Svatopluk Wurm má tedy své místo v historii české Bahá'í komunity jako její první český popularizátor. Významným počinem bylo přeložení informační brožurky Emila Gottholda Höflina „Zjev hnutí mírového na východě“⁶⁴, která vyšla roku 1913, z němčiny.

Miloš Svatopluk Wurm se narodil v Brně 22.11.1892 v rodině Jindřišky Wurmové, spisovatelky a stoupenkyně pacifismu, která jej ovlivnila a inspirovala v jeho mírových aktivitách a zájmech.

Za studií na právnické fakultě na české universitě v Praze se stal vůdčím představitelem hnutí studentů angažujícího se v protirakouských aktivitách a po několik let byl předsedou Studentské pokrokové organizace.

Kromě dohadů o možném členství v prvním Bahá'í⁶⁵ společenství je v souvislosti s Wurmem často zmiňována menší výstavka knih s tematikou Bahá'í, kterou měl zorganizovat v Praze.⁶⁶

V roce 1914 Wurm narukoval do rakouské armády jako zdravotník, v průběhu první světové války byl zajat a roku 1918 vstoupil do československé legie ve Francii, kde jako důstojník československých legií dne 24.10.1918 u francouzského Vouziers padl.

2 Období první republiky

Náboženská scéna v českých zemích byla v období první republiky zásadně poznamenána politickým děním. České národní

⁶⁴ Vyšlo nákladem brněnského časopisu Vesna. Höflin, E. G., *Zjev hnutí mírového na východě*: Brno 1913

⁶⁵ Vojtíšek Zdeněk, *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, Portál, Praha 2004, str. 311

⁶⁶ www.bahai.cz

probuzení na sklonku 19. století a počátku 20. století spolu s pozdějšími snahami o samostatný stát kontrastovalo s dosavadním nejsilnějším zástupcem náboženské scény, katolickou církví. Spojení církve či spíše vysokých církevních představitelů představitelů s Habsburky mělo negativní vliv na vnímání katolické církve a náboženství obecně ve společnosti. Takovéto vnímání katolické církve ještě zesílilo zejména po I. světové válce, po rozpadu Rakouska-Uherska, jež bylo obecně pokládáno za „vězení národů“ a také brzdu národního rozvoje. Heslo této doby znělo „Pryč od Vídně, pryč od Říma.“⁶⁷ Čím dál více bylo spolu s T.G. Masarykem zdůrazňováno, že tzv. česká otázka je otázka ryze náboženská. Prosazují se tedy myšlenky rozejít se s Římem, resp. s katolickou církví a nízor, že českou náboženskou otázkou je třeba řešit s odkazem na českou reformaci. Otázka je, jaké povahy by náboženství mělo být. Podle T. G. Masaryka by mělo být hlavně založené na demokratických a národních principech. Záhy tedy po vzniku samostatného Československa vzniká roku 1920 národní Československá církev.

První světovou válkou zároveň vrcholí proces sekularizace, jenž započal v renesanci, vrcholil v 19. století a dovršil se právě první světovou válkou. Znamená to vzestup měšťanstva, rozmachu vědy a budování masové společnosti. Spolu s industrializací, podobně jako v západní Evropě, se rozvíjí těžký průmysl a s ním i oblasti obývané proletariátem, zvýšení počtu městského obyvatelstva, územní a sociální mobilitou. Všechny tyto faktory měly vliv na zvýšení sociální diferenciaci ve společnosti a individualizaci životního stylu. Demografové a sociologové uvádějí, že dle prvního československého sčítání lidu vyplývá, že po roce 1918 odešlo z katolické církve více než 1 250 000 lidí.⁶⁸ Část z nich vytvořila Československou církev, část jich ovšem zůstala

⁶⁷ Mišovič Ján, *Víra v dějinách zemí Koruny české*, Sociologické nakladatelství, Praha, 2001, str. 75

⁶⁸ Mišovič Ján, *Víra v dějinách zemí Koruny české*, Sociologické nakladatelství, Praha, 2001, str. 78

bezkonfesní. Silnou protináboženskou atmosféru jen krátce po vzniku samostatného Československa ilustruje i dobový tisk, který vášnivě diskutoval o náboženských otázkách a agitoval pro vystupování z katolické církve či například i strhnutí Mariánského sloupu na pražském Staroměstském náměstí v roce 1918.⁶⁹

Spolu s pokračujícím odlivem věřících z tradičních církví se od konce 19. století postupně zvyšuje počet lidí, majících zájem o lidovější formy religiozity či o okultní disciplíny, spiritismus, hermetismus, ale také o nauky, které nebyly zakotveny v evropské kulturní tradici.

S Masarykovým otevřeným rozchodem s katolickou tradicí jde ruku v ruce významnější postavení myšlenek humanismu, jež vždy prosazoval. V intelektuálních kruzích, zejména mezi českými filozofy a filozofy náboženství, je již od sedmdesátých let 19. století stále velmi aktuálním problémem otázka nového náboženství. Hledá se náboženství, které by bylo vhodné a přiměřené požadavkům moderního člověka. Takovéto náboženství musí být v souladu s novodobou vědou, založené na vědecké pravdě a přesvědčení, nikoli na slepé víře. Doba nepřeje církevnímu a kultovnímu formalismu. Nové náboženství musí být sociálně zaměřeno a zejména mravně očištěno.⁷⁰

Autory, které s termínem nového náboženství pracují, je možno rozdělit do tří kategorií. Jedna skupina usiluje o vnitřní obrodu již zavedeného (tedy křesťanského) náboženství (T. G. Masaryk, J. L. Hromádka, F. Linhart, E. Soukup, E. Rádl), druhá navrhuje společnosti náboženství, které by bylo nové vzhledem k dosavadní tradici (například buddhismus navrhuje R. Máša, O. Kunstovký, E. Svoboda). Třetí skupinu zastupují myslitelé, kteří myšlenku nového náboženství spojují s etickým

⁶⁹ ibid: str. 77

⁷⁰ Pavlincová Helena, Horyna Břetislav, *Filosofie náboženství - pokus o typologii*, Masarykova univerzita, Brno, 1999, str. 202 - 223

náboženstvím, často se však při tom dostávají za hranice toho, co se obvykle náboženstvím rozumí.⁷¹

Víra Bahá'í se tedy - jakožto v našem prostředí nové a dosud téměř neznámé a rovněž v evropském kontextu jen velmi okrajově zavedené náboženství - ocitá ve velmi bouřlivé, složité a nepřehledné době, jež ovšem stejně tak mohla být ideální pro úspěšné šíření jejích myšlenek.

Českou společnost v období první republiky, traumatizovanou nikdy dosud nevídanými hrůzami I. světové války, rovněž charakterizuje zvýšený zájem o všemožné mírové, výchovně - vzdělávací a filantropické aktivity. Právě svým humanistickým charakterem a zaměřením zejména pro záležitosti rovnosti, míru, vzdělávání, výchovy a náboženské tolerance má Víra Bahá'í české společnosti v těchto letech co nabídnout.

Vlastní rozvoj české Bahá'í komunity probíhal za první republiky zejména v letech 1926 až 1939. Úspěšnější byla Víra Bahá'í zpočátku v blízkosti německého pohraničí, kam se díky početné německé populaci rychleji dostávaly informace a impulsy ze západu. V Německu se dějiny Víry Bahá'í začínají psát již od roku 1905,⁷² zatímco pražské společenství Bahá'í se ustavilo až roku 1928. V těchto letech se vydává Bahá'í literatura a učení Víry Bahá'í má možnost dostávat se díky tisku a četným veřejným přednáškám do širšího povědomí lidí.⁷³

Martha Root

Rozvoj české Bahá'í komunity je spojen zejména s návštěvami americké esperantistky a Bahá'í novinářky Marthy Root, která cestovala po celém světě s misijními záměry.

Poprvé navštívila Martha Root Československo v roce 1926. Svými přednáškami veřejnosti s Bahá'í tematikou se snaží šířit myšlenky Víry Bahá'í v české společnosti.

⁷¹ Pavlincová Helena, Horyna Břetislav, *Filosofie náboženství - pokus o typologii*, Masarykova univerzita, Brno, 1999, str. 202 - 223

⁷² www.bahai.de

⁷³ www.bahai.cz

Během těchto přednášek se Martha Root seznamuje s českými esperantisty Vukem Echtnerem a Julianou Bendovou, kteří se později stávají prvními (ověřitelnými) českými Bahá'í věřícími. Pod vedením Vuka Echtnera se v Československu vytvořila skupinka zájemců o víru, převážně z řad esperantistů, mezi které patřili kromě zmíněné Juliany Bendové například Dr. Alexandr Sommer-Bažek.⁷⁴

Svou druhou návštěvu vykonává v roce 1928, kdy například v březnu prosloví v pražském esperantském klubu veřejnou přednášku „Esperanto ve službách světového míru“ a v dubnu téhož roku „Mezinárodní výchova mírová“.⁷⁵

Téhož roku Marthu Root přijímá dne 20. března na audienci prezident Masaryk a tehdejší ministr zahraničí Edvard Beneš. Na oba mělo učení Víry Bahá'í učinit silný dojem, jenž při několika příležitostech také vyjádřili. Podle Bahá'í zdrojů společně hovořili o míru a o možných cestách k jeho dosažení. Na otázku: „Jak nejlépe propagovat světový mír?“, měl T. G. Masaryk údajně odpovědět:

„Pokračujte v tom, co děláte. Rozšiřujte toto učení humanity a nečekejte na diplomaty. Přineste ho do škol, církví a také o něm pište.“

Dle jiných - rovněž Bahá'í - zdrojů měl Masaryk říci následující:

Jděte s těmito principy mezi diplomaty, do univerzit a škol, do náboženských společenství a také o nich pište. Světový mír mohou přinést jen a jen lidé.⁷⁶

⁷⁴ Tesar Karel, *Historie víry v ČR*, el. podoba, str. 1

⁷⁵ *České slovo*, 21. 3. 1928

⁷⁶ www.bahai.cz

Tak jako tak byl Masaryk s učením Víry Bahá'í poměrně dobře obeznámen a tomuto moderně se profilujícímu a v mírové tematice angažujícímu se nově vzniklému náboženství vyjádřil svou podporu, což dokazuje i to, T. G. Masaryk souhlasil s tím, aby byl jeho názor na hodnotu Bahá'í uveden v úvodu překladu knihy Bahá'u'lláh a nová doba.⁷⁷

Edvardu Benešovi, pozdějšímu druhému československému prezidentu, kterému - ač neměl mít celý život k církvím a k náboženství ani minimální vztah⁷⁸ - je připisován českými Bahá'í tento výrok:

Bahá'í učení je jedním z velkých nástrojů pro konečné vítězství ducha a humanity.⁷⁹

3 Víra Bahá'í v letech 1939 – 1989

Po začátku 2. světové války byla veškerá činnost československého Bahá'í společenství zastavena.

K obnovení aktivit Bahá'í dochází opět v poválečných letech. Již v roce 1946 byla vydána publikace Jiřího Krámského „Východ a nová doba“, která je stručným výtahem Esslemontovy knihy a dopisu Shoghiho Effendiho, akcentující zejména sociální stránky Bahá'í Víry. Dále se společenství Bahá'í, které se ve druhé polovině čtyřicátých let omezilo pouze na Prahu a počet jejího stoupenců nepřesáhl 10-15 členů, soustřeďuje na překlady texty Bahá'í z anglických a německých knih. Činnost Bahá'í v Československu kupodivu nebyla v první polovině padesátých let, období komunistické diktatury a tvrdého útlaku jakýchkoliv nábožensky smýšlejících skupin obyvatelstva, nijak zvlášť omezována a dokonce mohla působit i na veřejnosti.⁸⁰

⁷⁷ tamtéž

⁷⁸ Mišovič Ján, *Víra v dějinách zemi Koruny české*, Sociologické nakladatelství, Praha, 2001, str. 75

⁷⁹ www.bahai.cz

V polovině 50. let se v Praze uskutečňovala pravidelná setkání určená k modlitbám, meditacím a studiu, jejichž iniciátory byli hlavně Vuk Echtner a Juliana Bendová. Výbor, jenž byl zodpovědný za tyto schůzky, se snažil získat do pronájmu místnost a požádal o svou registraci jako duchovní rada. Na tuto žádost jim bylo odpovězeno zatýkáním a 9. července 1958 také uvězněním několika z nich. Většina z nich musela být pro nedostatek důkazů propuštěna, avšak Vuk Echtner byl odsouzen na 3,5 roku nepodmíněně, ke ztrátě občanských práv a propadnutí zabavených věcí.

Poté byla Víře Bahá'í oficiálně zapovězena činnost, písemné či tiskové materiály zabaveny, rovněž i všechna literatura byla stažena z knihoven. Stoupenci Bahá'í se z důvodu pokračující tvrdé perzekuci museli přestat oficiálně scházet.

Kolem roku 1968 docházelo k pozvolnému uvolnění a Československo se opět začalo více otevírat návštěvám ze zahraniční. Někteří čeští Bahá'í mohli vycestovat za hranice, čehož využila například Juliana Bendová, aby mohla udržovat kontakt s Bahá'í komunitou v Rakousku. Po vpádu vojsk Varšavské smlouvy v srpnu 1968 a postupné normalizaci, která paralyzovala četné oblasti celé společnosti a tedy i aktivity českých Bahá'í, se neděje téměř nic, což se má změnit až s příjezdem Čecho-kanáďana Joea Tretiny, který je ve znamení šíření myšlenek Víry Bahá'í především mezi zahraničními studenty v Praze, kde na rozdíl od českého obyvatelstva sužovaného státní šikanou, mohou mít tyto aktivity úspěch.

Ke konci sedmdesátých let, díky pokračujícím kontaktům Juliany Bendové s rakouskými Bahá'í, založila Národní duchovní rada Rakouska Výbor pro záležitosti Jugoslávie a Československa (J.U.T.A. committee), jehož náplní bylo udržovat individuální kontakty s Bahá'í stoupenci v těchto zemích a pokusit se jim různě pomáhat. Díky této organizaci byl počátkem osmdesátých

⁸⁰ Tesař Karel, *Historie víry v ČR*, str. 3

let zintenzivněn příliv rakouských cestujících učitelů.⁸¹ Mimo těchto občasných návštěv se v Československu na poli Bahá'í neděje nic, jednotliví Bahá'í se mezi sebou ze strachu před Státní bezpečností ani nesetkávají a zůstávají v ústraní. Toto období bylo nakonec prolomeno politickými změnami v listopadu roku 1989, jež umožnily znovuoobnovení Bahá'í činnosti.⁸²

4 Víra Bahá'í po roce 1989

Po roce 1989 se Československo stává demokratickou republikou. S těmito změnami nastává uvolnění pro všechny aktivity, které totalitní režim reguloval či přímo zakazoval nebo potíral, tedy i pro nejrůznější náboženská hnutí či organizace, včetně náboženství Bahá'í Víry, jejíž rozptýlení stoupenci se po dlouhém pobytu v ústraní mohou opět svobodně a beztrestně stýkat či projevovat. S úmyslem obnovit činnost zdejšího společenství Bahá'í přijíždějí v roce 1990 první zahraniční skupiny a později se ustavuje Místní duchovní rada v Praze. Tím začíná komunita Bahá'í v Československu fungovat oficiálně. Postupně vznikala další společenství v Brně, Bratislavě, Liberci, Olomouci a dalších městech. Roku 1991 také vzniká Národní rada Československa a tím se československá (později česká) komunita Bahá'í zařazuje do celosvětových struktur Bahá'í. Komunita postupně získá několik stovek členů, ale do rozsahu svých aktivit zahrnuje i soukromou střední školu v Hluboké nad Vltavou, na které je většina vyučujících stoupenci Bahá'í Víry. Další důležitou aktivitou české komunity je nakladatelství Bahá'í se sídlem v Mladé Boleslavi, kde vydávají informační brožury, ale i rozsáhlejší publikace. Pro vnitřní potřebu jsou vydávány *Bahá'í listy*. Po rozdělení Československa v roce 1993 dochází

⁸¹ Tesař Karel, *Historie víry v ČR*, s. 11

⁸² www.bahai.cz

k administrativnímu rozdělení českého a slovenského Bahá'í společenství až v roce 1998, kdy je místo jedné Národní duchovní rady zvolena NDR České republiky v Praze a NDR Slovenské republiky v Bratislavě.⁸³

⁸³ www.bahai.cz

b) empirická část

IV Víra Bahá'í v českých médiích

1 Identifikace problému

Víra Bahá'í, která má za sebou poměrně komplikovaný vývoj na relativně malém časovém úseku přibližně sto šedesáti let, je pro výzkum jejího mediálního obrazu na českém území téměř ideálním objektem, neboť se na Víru Bahá'í váže množství různých výrazných charakteristik: toto náboženství vzniklo v Persii, ale dnes je v jejím nástupnickém státním útvaru, Íránu, pronásledováno. Oddělilo se z islámu, je nezávislým náboženstvím, přesto stále bývá i dodnes někdy spatřováno jako pouhá sekta islámu. Mezi své cíle počítá jednotu náboženství a za prostředek k jejímu dosažení považuje mezináboženský dialog, přesto se někdy nad těmito aktivitami vznáší otazník, naznačující, že by vše mohlo být trochu jinak; za vznešenými myšlenkami a cíli se dle některých domněnek skrývají pokusy o nastolení nového světového řádu pod taktovkou Bahá'í Víry. Dále se Víra Bahá'í pokládá za druhé nejrozšířenější náboženství na světě, ale leckdy se ihned vztyčí káravý prst upozorňující, že nárok být druhé nejrozšířenější náboženství na světě může mít jen ve smyslu územního rozšíření. Užívá Víra Bahá'í tuto informaci záměrně tak, aby svoji důležitost zveličila? A jak se k těmto informacím, na které skutečně narazíme kdykoli se o Víru Bahá'í zajímáme, staví média? Kde nachází zdroje informací pro své výstupy a pokouší se je vůbec ověřovat? Je možné, že se stoupenci Víry Bahá'í pokouší mediální obraz svého náboženství nějakým způsobem ovlivňovat nebo že se dokonce pokouší vznik nějakých zpráv podnitit se záměrem, aby bylo o něm více slyšet?

V této práci se tedy pokusíme na tyto, ale i jiné otázky odpovědět a pokusíme se tedy zjistit, jakým způsobem o náboženství Víra Bahá'í na českém území referovali a referují novináři v rámci domácího a zahraničního zpravodajství, ale i publicistiky a pokusíme se vysledovat pravidla, charakteristiky a kontexty s mediálními výstupy spojenými.

V teoretické části této práce jsme stručně popsali jednotlivé dějinné etapy Víry Bahá'í a pokusili se je charakterizovat tak, abychom jimi mohli podložit vyhodnocování dalšího výzkumu, který se částečně bude opírat o metodu kvantitativní analýzy. V interpretační části se pak pokusíme zjistit, jak je v médiích Víra Bahá'í zobrazena a zaměříme se i na další aspekty, jako jsou metodologické přístupy i osobní postoje v mediálních příspěvcích obsažené. Budeme se snažit objevit souvislosti a odhalit trendy, které se v rámci vzorku vyskytují. Ty pak doložíme konkrétními příklady. Jako možná překážka se může jevit poměrně malý výběrový soubor něco málo přes 100 článků. Musíme však zohlednit, že téma Víry Bahá'í není příliš frekventované a náš výzkum je proto velmi specifický.

2 Výzkumné otázky a cíle

Cílem výzkumu je zjistit, jaký je mediální obraz Víry Bahá'í v českých tištěných médiích a jaké informační zdroje k seznámení se s Bahá'í náboženstvím měla česká veřejnost v různých historických obdobích k dispozici a dále jaké metodologické přístupy či osobní postoje se v nich odrážely. Rozlišíme texty psané Bahá'í věřícími, „neutrální“ příspěvky religionistického či zpravodajského rázu, články prozrazující pozitivní nebo naopak kritický postoj autorů k Bahá'í náboženství apod.

Základní výzkumná otázka:

1) Jaký je mediální obraz Víry Bahá'í v českých médiích v různých historických epochách?

Vedlejší výzkumné otázky:

1) Jaké vlastnosti jsou v tisku připisovány náboženství Víry Bahá'í?

2) Je Víra Bahá'í častěji zobrazována jako nezávislé náboženství nebo jako islámská sekta?

3) Jaké informační zdroje k seznámení se s Bahá'í náboženstvím měla česká veřejnost v různých historických obdobích k dispozici?

4) Jaké metodologické přístupy i osobní postoje se v těchto zdrojích odrážely?

5) Jak je téma Víry Bahá'í dominantní v jednotlivých mediálních zmínkách? Je Víra Bahá'í v mediálních příspěvcích hlavním nebo pouze okrajovým tématem?

6) Můžeme v mediálním obrazu Víry Bahá'í nalézt nějaký vývoj a pokud ano, jaké tendence tento vývoj nabíral?

Na jednotlivé výzkumné otázky budeme odpovídat průběžně a v závěru je shrneme.

3 Analýza textu

Tato diplomová práce na několika místech zmiňuje termíny „zpravodajství“ a „publicistika“, tedy základní útvary žurnalistické produkce. Bude tedy potřeba již na počátku oba tyto termíny alespoň v krátkosti definovat.

Zpravodajství je jedna z hlavních novinářských činností a zároveň je také výsledkem této činnosti. Tento nejdůležitější a zároveň nejčastější novinářský útvar staví na informacích a faktech. Zpravodajství má být pokud možno co nejvíce přesné, nepředpojaté, vyvážené. Dále má být poctivé při výběru,

zpracování a prezentaci obsažených informací, nestranné, aktuální (tj. včasné), srozumitelné a jasné.

Oproti publicistice zpravodajství neobsahuje žurnalistovy domněnky či názory, ale pouze tlumočí a zprostředkovává fakta. V grafické podobě tisku by mělo být čtenáři už jen intuitivně jasné a zřejmé, kdy se jedná o zpravodajství a kdy o komentář události, popřípadě kdy se jedná o citaci a kdy o názor autora.⁸⁴

Pojmem „publicistika“ rozumíme novinářskou tvorbu spojenou s přítomností stanovisek, objasňujících události, situace nebo myšlenky. Kromě informací obsahuje také subjektivní přístup, tedy názory a hodnocení a zahrnuje pojmy, soudy a postoje a jejím výsledkem je poznání a eventuálně přesvědčení či získání si čtenáře, příjemce informace.⁸⁵

Doslovné citace z analyzovaných materiálů a článků a titulky textů jsou pro větší přehlednost odděleny v samostatném odstavci, v případě jejich menšího rozsahu jsou vypsány kurzívou a ohraničené uvozovkami. Pokud se v textech vyskytly gramatické chyby či atypické formulace, byly odcitovány též. V tomto případě si všímáme především různých způsobů psaní slova Bahá'í. Uvedená literatura byla využita zejména při zpracovávání historických úvodů jednotlivých kapitol a teoretických východisek.

3.1 Předvýzkum

Před započítím samotného výzkumu jsme si vyčlenili nahodilou část vzorku, čítající asi 30 článků, k pilotnímu předvýzkumu, abychom si prověřili možnosti obsahové analýzy vybraných textů. Došlo k úpravě a vyloučení některých proměnných. Na základě předvýzkumu se vytvořila typologie charakteristik a

⁸⁴ Osvaldová Barbora, Halada Jan a kol., *Encyklopedie praktické žurnalistiky*, Libri, Praha 1999, s. 214–215

⁸⁵ Tamtéž, str. 146

vlastností, které se Víře Bahá'í připisují. Některé vlastnosti, jako například nepůvodnost nebo nepřizpůsobivost jsme po prvotním ohledání z výzkumu vyřadili.

Dále došlo ke korekci samotného klíče pro výběr výzkumného vzorku textů, kdy jsme nakonec upustili od původního záměru zkoumat rovněž texty uveřejněné na internetu. Ukázalo se totiž, že se jednak mnohé z článků na internetových zpravodajských serverech shodují s texty v tištěných zdrojích mateřských deníků (jako například idnes.cz - deník Mladá fronta Dnes a lidovky.cz - Lidové noviny apod.) a dále také, že struktura a zastoupení článků uveřejněných na internetu je obdobná jako v tisku a tedy pro náš výzkum nic nevyovídající a nerelevantní. Texty umístěné na stránkách organizací, náboženských skupin, osobních stránkách či tzv. blozích⁸⁶ apod., ač jsou součástí elektronického média internetu, nepovažujeme za veřejné médium, a proto se jimi rovněž nezabýváme.

Dále, po prvotním zběžném předvýzkumu celého souboru textů, kdy se ukázalo, že jeho značnou část tvoří inzerce s Bahá'í tematikou různého druhu, jsme se rozhodli sledovat i inzertní činnost české komunity Bahá'í. Tato inzertní aktivita nám totiž může ukázat, zda-li a do jaké míry se české Bahá'í společenství snažilo pomocí médií o nezastřenou sebepropagaci, což také tvoří nedílnou součást mediálního obrazu.

3.2 Identifikační proměnné

Pro potřeby kvantitativní části výzkumu tisku jsem stanovil tyto identifikační proměnné:

- dominantní téma o Bahá'í Víře v článku
- žánr (publicistika, zpravodajství, dopisy čtenářů, aj.)
- délka článku v počtu slov

⁸⁶ blog – webová aplikace, jakýsi veřejný zápisník, určený většinou pro sdílení osobních názorů či komentářů

- míra dominance tématu Víry Bahá'í v článku (vzestupně: zmínka⁸⁷ -okrajové téma - vedlejší téma - hlavní téma), tj. figuruje-li Víra Bahá'í v článku jako dominantní téma, jako například v profilovém článku, nebo je-li Víra Bahá'í zmíněna jen okrajově, jako například při výčtu památek v cestopisných člancích.

Dominantní témata o Bahá'í Víře v člancích jsme určili:

- představení Víry Bahá'í
- pronásledování stoupců Bahá'í
- cestopis
- Townshendova mezinárodní škola
- osobnost Bahá'í
- inzeráty
- misijní a přednášková činnost
- charitativní akce
- mezináboženský dialog
- obrana
- polemika
- ostatní

4 Popis souboru textů

Výsledný soubor je z formálního hlediska velmi různorodý. Jedná se o zprávy, komentáře, rozhovory, dopisy čtenářů, recenze, ale i inzeráty. Sledování konkrétních podžánrů v rámci publicistiky u jednotlivých článků jsem vzhledem k jejich malému množství shledal jako nepříliš přínosné, a proto od něj upouštím.

Zdroje pro tuto práci jsem kromě jiného vyhledával ve výstřižkovém archivu ministerstva zahraničí v Národním archivu

⁸⁷ například zmínka ve výčtech popisovaných dějů či objektů

a k dispozici jsem rovněž měl materiály z archivu českého Bahá'í společenství. Vzhledem k dlouhému časovému období, jež se tato práce snaží postihnout, bylo náročné obstarat články zejména ze starších období a proto mohou některé zdroje ve výzkumném souboru textů chybět.

4.1 Téma článků

Články ve výzkumném souboru textů jsme rozdělili podle dominantních témat týkajících se Bahá'í Víry (viz. tab. č. 1). Zdaleka nejvíce článků se věnuje misijní a přednáškové činnosti, téměř čtyřiatřicet procent. Do této skupiny patří články informující o aktivitách Bahá'í, které měly misijní charakter, nebo se týkaly přednáškové činnosti s misijním charakterem. Druhou největší skupinou článků (17,3% souboru) byly texty zabývající se osobnostmi Bahá'í Víry, a to vždy v souvislosti s její návštěvou v Československu nebo později České republice. Nutno říci, že zde se tato dvě nejčastější dominantní témata do jisté míry překrývají, protože návštěva zahraniční osobnosti Bahá'í Víry byla vždy otevřeně spojena i s misijními záměry.⁸⁸ Téměř stejný podíl z celkového vzorku zahrnují i cestopisné články (zabývají se výhradně dvěma místy: Haifou, sídlem Světového domu spravedlnosti a chrámem Bahá'í v Dillí) a články, kde bylo hlavním tématem představení Víry Bahá'í a jejích základních principů.

⁸⁸ Např. Bártík Pavel, *Gillespie – setkání s legendou*, Naše rodina, 1. 4. 1990

Tabulka č. 1

Články rozdělené dle dominantních témat (DT - dominantní téma)

Dominantní témata	absolutní počet	relativní počet
DT - misijní a přednášková činnost:	35	33,7%
DT - osobnost Víry Bahá'í:	18	17,3%
DT - Townshendova mezinár. škola:	7	6,7%
DT - cestopis:	16	15,4%
DT - představení Víry Bahá'í:	15	14,4%
DT - pronásledování Víry Bahá'í:	3	2,9%
DT - mezináboženský dialog:	5	4,8%
DT - charitativní akce:	3	2,9%
DT - obrana Víry Bahá'í:	1	0,9%
DT - polemika:	1	0,9%

N=104

(+20 inzeráty, 4 evidence knih)

4.1.1 Rozdělení inzerátů dle témat

Z celkového souboru textů je více než 15% inzerátů. Tematicky je lze rozdělit na tyto čtyři skupiny: 1) inzeráty zvoucí na přednášky, 2) upozorňující na knihy, 3) upoutávky na výstavu 4) prosté inzeráty zprostředkovávající kontakt na komunitu Bahá'í (viz. tab. č. 2). Výraznou většinu (60%) souboru tvoří inzeráty zvoucí na různé přednášky s Bahá'í tematikou. Již jen samotný patnáctiprocentní podíl inzerátů dokládá zřetelné misijní snahy a zároveň otevřenost československé (později české) Bahá'í komunity, z čehož lze usuzovat i pozitivní dopad na její mediální obraz.

Tabulka č. 2

Rozdělení inzerátů dle témat

Téma inzerátů	absolutní počet	relativní počet
přednášky:	12	60%
knihy:	3	15%
výstava:	2	10%
kontakt:	3	15%

N=20

4.2 Žánrové rozdělení článků

Články jsme rozdělili podle svého žánru. Největší podíl tvoří zpravodajství (43%) a dále publicistické útvary (35% - viz. tab. č. 3). Obsahově se zpravodajství dělí na dvě hlavní linie: regionální zpravodajství (zprávy o činnosti místních Bahá'í komunit) a zprávy o návštěvách osobností Bahá'í. Publicistické útvary tvoří cestopisné články, rozhovory, recenze na koncerty Bahá'í skupin apod.

Tabulka č. 3

Žánrové rozdělení článků

Žánr/počet článků -	absolutní počet	relativní počet (v %)
Publicistika:	45	35,2%
Zpravodajství:	55	43%
Dopisy čtenářů:	2	1,6%
Inzeráty:	20	15,6%
Ostatní:	2	1,6%
Evidence knih:	4	3,1%

N=128

4.3 Dominance Bahá'í tematiky v člancích

Ve sledovaném souboru textů jsme se zaměřili na srovnání článků dle důležitosti, jakou v člancích Bahá'í tematika zaobírala. Ve většině textů (více než 50%) byla Vira Bahá'í hlavním a často jediným tématem, na druhou stranu druhý největší podíl (20%) zastávaly pouze krátké zmínky, jako například v cestopisných člancích. Z tohoto faktu můžeme usuzovat, že Vira Bahá'í nebyla tématem, které by se vázalo i na jiná aktuální témata své doby a nebyla tedy významnou součástí, či dokonce hybatelem české společnosti. Ve většině textů byla Vira Bahá'í a její aktivity jediným předmětem článku bez návaznosti na jiné dění a nebo se naopak v cestopisném článku dostala do pozice jakési turistické zajímavosti.

Tabulka č. 4

Stupeň dominance tématu Viry Bahá'í v článku (sestupně dle důležitosti)

	absolutní počet	relativní počet
Hlavní téma	54	51,9%
Vedlejší téma	16	15,4%
Okrajové téma	13	12,5%
Zmínka	21	20,2%

N=104

4.4 Dominantní témata článků rozdělená dle míry zastoupení Bahá'í tematiky

Tématem, kterému se dostalo nejvíce pozornosti, tedy že se stalo nejčastěji hlavním tématem, je misijní a přednášková činnost Víry Bahá'í (viz. tab. č. 5). Tyto články tvoří zejména zprávy oznamující konání některé z kulturních či přednáškových akcí, nebo o nich zpětně referují. Dále je nejčastějším tématem obecné představení Víry Bahá'í, tedy různé profilové články, zpravidla v regionálním tisku v souvislosti s „objevováním“ nového náboženství v daném regionu. Dalším frekventovaným hlavním tématem je návštěva osobnosti Víry Bahá'í.

Tabulka č. 5

Dominantní témata	Míra zastoupení Bahá'í tematiky				
	hl. téma	vedl. téma	okraj. téma	zmínka	celkem
misijní a přednášková činnost:	21	4	2	8	35
osobnost Víry Bahá'í:	9	3	4	2	18
Townshendova mezinár. škola:	2	2	3	0	7
cestopis:	5	5	2	4	16
představení Víry Bahá'í:	14	1	0	0	15
pronásledování Víry Bahá'í:	1	0	1	1	3
mezináboženský dialog:	1	0	1	3	5
charitativní akce:	0	0	0	3	3
obrana Víry Bahá'í:	1	0	0	0	1
polemika:	1	0	0	0	1
celkem článků	54	16	13	21	104

5 Možnosti seznámení se s Bahá'í tematikou

Novináři a publicisté se při psaní článků mohli opřít nejen o přímo v terénu získanou informaci, ale měli také k dispozici jiné informační zdroje, jako byly slovníky a encyklopedie, což mohlo autory článků v mnohém ovlivnit.

Pro správné pochopení souvislostí našeho tématu je tedy nutné zmínit se o možnostech seznámení se s informacemi o Víře Bahá'í. Z toho důvodu, že s nástupem komunistického režimu je společenská poptávka po informacích o náboženství částečně násilně utlumena, nás bude zajímat především období před rokem 1918 a období první republiky. Zohledníme především dva nejvýznamnější slovníky české encyklopedistiky, Riegerův slovník naučný a Masarykův slovník naučný,⁸⁹ dále také Gutenbergův Nový velký ilustrovaný slovník a Ottův slovník naučný.

5.1 Do roku 1918

Do oblasti českých zemí se dostávaly informace nejenom o nově vzniklém světovém náboženství, Víře Bahá'í, ale i o jeho přímém předchůdci, hnutí Bábismu. K těmto informacím se mohl běžný občan dostat poměrně snadno, vždyť již nedlouho po vzniku hnutí Bábí a později Víry Bahá'í můžeme na území dnešní České republiky napočítat několik encyklopedií a slovníků, kde byly informace o Bábí či Bahá'í zřejmě nejsnáze dostupné.

Riegerův slovník naučný

První encyklopedickou zmínkou o Bábí nacházíme v českém Riegrově Slovníku naučném, kdy je v něm již v roce 1860 zaneseno i heslo „Báb“:

⁸⁹ Hartmanová Dagmar, *Historie české encyklopedistiky o roku 1945*, in Národní knihovna. Knihovnická revue, 1/2000, Národní knihovna ČR, Praha, s. 15-26

„**Báb** či **Babis** slove náboženská islamská sekta, založená r. 1839 od Mullah Sadika ze Širasu. Sektáři tito jsou nepřátelé nyní panujícího rodu v Persii. Nepochybně pochází jm. od persk. báb = otec, neb od pod. slova, jež znamená v pehlevi čili st. jazyce záp. Persie oheň, jež ctili magové za původce a počátek všech věcí.“⁹⁰

Heslo v Riegrově slovníku však není příliš přesně vyloženo, ani název hnutí zde není uveden správně; patrné je přejmutí druhého použitého názvu hesla z anglického jazyka, kdy jde o plurál označení pro stoupence hnutí Bábí. Souhlasit můžeme s označením za islámskou sektu, pojem sekta nebyl v této době ještě tolik citově zabarven jako je nyní⁹¹ a označuje tak celkem správně. Nedožíváme se však zde nic o původu tohoto hnutí a zejména pokus o objasnění názvu hnutí je zcela mylný, název Bábí je odvozeno od osoby svého zakladatele, Sajjid 'Alí Muhammada, který se začal označovat tradičním islámským titulem „Báb“ (brána)⁹², tedy tím, který má přístup k Božímu tajemství, k prostoru, kde se dočasně skrývá mahdí (vedený, tzn. Bohem), neboli skrytý a poslední z dvanácti pravých imámů - nástupců proroka Muhammada, očekávaný mesiáš ší'itů⁹³.

V doplňujícím vydání z roku 1890 „Doplňky a dodatky“ nacházíme již heslo rozšířené a některé nepřesnosti či chyby byly korigovány. Heslo zmiňuje i postavu Bába, jenž se měl sám prohlašovat za bránu vědy, „bab el ilm“. Věnuje se též jeho náboženským reformám a navazujícím aktivitám na poli politického boje proti Perské vládě. V Doplňcích stojí, že byl zastřelen na rozkaz Mehmed šacha⁹⁴. Roku 1852 připravila tato skupina atentát na šacha Nazredina, po kterých ji stihly kruté pronásledování, tresty, mučení a popravy. Přes mnohost všech

⁹⁰ Rieger, F. L.: *Slovník naučný, 1. díl*: Kober a Markgraf: Praha 1860: str. 421: heslo zpracoval Jan Vaculík, knížecí sekretář v Černé Hoře.

⁹¹ Heller, Jan; Mrázek, Milan, *Nástin religionistiky*. Kalich, Praha 2004, str. 253

⁹² islámský termín, který byl stejně jako většina ostatních termínů náboženské nauky přejetý z arabského jazyka a zcela samozřejmě používán i v jiných nearabsky hovořících muslimských zemích

⁹³ Vojtíšek Zdeněk, *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, Portál, Praha, 2004, str. 309

⁹⁴ Transkripce cizích slov je u parafrázi hesel z dobových slovníků ponechána dle předlohy.

příkoří se však skupině daří šířit a má již velký počet následovníků.⁹⁵

Ottův slovník naučný

K přesnějším a relevantnějším informacím bylo zapotřebí obrátit se k Ottovu slovníku naučnému, kde je Bábí poskytnut mnohem větší prostor. V jeho třetím díle, který vychází roku 1890, jsou následovníci Bába označeni za stoupence tajné nábožensko-politické sekty, jejíž zakladatel Hádží Muhammad Alí ze Šírázu má být údajným potomkem Prorokova rodu. Jako reformátorovi ši'ítského islámu se mu mezi léty 1840 a 1845 daří získat si stoupence mezi sejjidy (dalšími Muhammadovými potomky), kněžími, mezi vzdělanějšími ženami a dokonce i mezi Židy.

Báb, pokládáný za proroka stupně vyššího, než na kterém stál Muhammad, považoval sám sebe za bránu vedoucí k pravému poznání Boha (vešly prý do něj duchové všech dřívějších proroků). Napsal arabský Kánún (kánon), kterým nahradil a popřel Korán. Bábova nauka je zde pouze oživením a pokračováním učení Mazdaka za vlády Sásánovců. Základem učení je bůh - praživot (haj). Posvátné číslo 19 je číselnou hodnotou slova haj (18) s připojením jednotky nositelovy (jediného boha). Rok má devatenáct měsíců a každý jednotlivý měsíc je tvořen devatenácti dny. Stvořením světa Bůh zjevil své vlastnosti a stejně jako jeho vlastnosti je dobrý i celý svět. Zlo, pokud se jeví, je jen úchylnou od tohoto dobra, jež symbolizuje posvátné číslo 19 a je jakousi početní chybou, již je nutné opravit.

Za oprávněné vladaře Báb uznával panovníky z rodu Saffijovců, nikoli z panující dynastie kadžarské. Modliteb předepisuje jen

⁹⁵ Rieger, F. L., spoluautor Jakub Malý: *Slovník naučný, 12. díl, Doplnky a opravy*: nákladem knihkupectví I. L. Kobra: Praha 1890: str. 280

málo a nepovinně, rovněž jídla a pití nepodrobuje žádnému doзору a rituální očista je vypuštěna.

Žebrání se zapovídá, zato se ale také neukládá žádných povinných daní, spíše se klade důraz na dobrovolnosti příspěvků. Postavení žen doznalo v Bábí oproti islámu výrazných změn: ženám se dovoluje nejen chodit veřejně bez závoje, ale dostávají i možnost mít vliv na chod společnosti. Hned mezi prvými následovníky přijatými Bábem byli tři ženy, zvláště vynikající a učenou byla Kurrat-ul-ain z Kazvína. Jako nečiní rozdíl mezi muži a ženami, podobně neuznává rozdíl hodností i postavení hlásaje úplnou rovnost společenskou i majetkovou. Výrazných změn se dočkalo i pojetí rodiny: co nejvíce se omezuje mnohoženství a ztěžuje se rozvod. Autoři slovníku se zmýlí v datu popravy Bába. Ten zemřel až o jeden rok později, v roce 1850.

„Vedle otázek náboženských a společenských účastní se bábovci i života politického, a za krátkého trvání svého hráli již mnohý důležitý úkol. Vláda je s počátku trpěla, ale nepřátelské stanovisko, jaké zaujali proti panující dynastii perské a jež propuklo poprvé v Mešhedu, když r. 1848 Nasruddín nastoupil, bylo příčinou, že nejen sekta byla pronásledována, nýbrž že podnes propadá každý přívrženec její životem. Pronásledování vlády vzbudilo ovšem odpor bábovců nejprve v Chorásáně, pak v Mazenderánu, kde vystavěli si bábovci pod novým bábem Husainem tvrz Ásitánei Šeich Teberzí (práh Š.T.), v níž po 4 měsíce kladli tuhý odpor vojsku perskému. Když konečně tvrze dobyto, popraveno 214 bábovců (1848), i sám Báb skrývavší se zatím v Širázu polapen, a když nauku svou nechtěl odvolati, zastřelen v Tabrízu r. 1849. Tím byli bábovci jen ještě více roztrpčeni. R. 1851 bylo povstání v Zendžánu, r. 1852 pak podniknut přímo útok na šaha Nasruddína. Útok se však nezdařil i způsobil nové pronásledování bábovců, z nichž 40

krutě popraveno; ostatní utekli buď do Turecka a do Indie, nebo zapřeli svou víru."

Hnutí se tímto způsobem nepodařilo rozpráší a podle údajů Ottova slovníku jejich počet jen v Persii čítal 400 000 osob. Učení se dále rozšířilo i na ostatní území a přes své pronásledování se počítali stoupenci celkem na miliony. Slovníkové heslo končí s tím, že „bábovce“ snad ještě bude čekat důležitý úkol v dějinách islámu, protože leccos z myšlenek a učení Bábí odpovídá pokrokovému stanovisku a požadavkům moderní doby lépe než zásady rigidnějšího ší'itského islámu.⁹⁶

Hnutí Bábí je v Ottově slovníku naučném představeno jako obnovný a reformátorský směr v rámci islámu, který má spolu s náboženskými a sociálními požadavky změn ve společnosti také politické ambice a zároveň se nebojí k užití nátlaku k prosazení svých ideí, což je právě věc, ve které se pozdější Bahá'í nejvýrazněji odchýlilo od Bábí, z něhož vycházelo. V jinak velmi dobře napsaném, hutném a informačně nabitým heslu se ale objevuje jedna výraznější chyba, a to o rok chybně uvedený datum popravy Bába.

Höflin - Wurm: Zjev hnutí mírového na východě

Nejstarší písemnou zmínkou v češtině o samotné Víře Bahá'í v českých zemích je překlad díla Emila Gottholda Höflina, informační brožurky „Zjev hnutí mírového na východě“, který v roce 1913 pořídil Miloš Svatopluk Wurm a publikoval pomocí nakladatele časopisu Vesna. Do té doby se informace do Čech dostávaly pouze v cizích jazycích.

S Wurmem se pojí vlastní počátky Víry Bahá'í v českých zemích. Nikdy se veřejně k tomuto náboženství vysloveně nepřihlásil,

⁹⁶ *Ottův slovník naučný, 3. díl: J. Otto: Praha 1890: str. 8-9: heslo zpracoval Dr. Rudolf Dvořák, docent na české universitě v Praze.*

přesto jej někteří Bahá'í pro popularizační a publikační činnost považují za prvního stoupence tohoto náboženství české národnosti. Wurm byl obecně známý jako mírový aktivista, přispíval svými texty do mnoha novin a časopisů (Svědění, Niva, Nový Lid, Čas), jeho převažujícím tématem byly zejména otázky světového míru a etiky. Je proto nasnadě, že základní ideje a myšlenky Víry Bahá'í jej musely velmi zaujmout. Jeho první seznámení se s naukou Víry Bahá'í již dnes není možné zjistit, panují však dohady, že se tak mohlo stát díky jeho matce Jindřišce Wurmové, spisovatelce, člence ženského sociálního a etického hnutí a představitelce pacifismu, která se často stýkala s lidmi, jež se nějakým způsobem zajímali o duchovní nauky a mírové aktivity.

V roce 1913 se tedy rozhoduje k překladu a publikování Höflinova článku ve formě malé knížky, či spíše brožury. S učením Víry Bahá'í byl velmi dobře obeznámen a měl o tématu velký rozhled, neboť byl k Höflinově článku schopen kromě sepsání předmluvy pořídit i poznámkový aparát.

Ve Wurmově úvodu překladatele článku, zcela v duchu své doby, kdy opět vzrůstá zájem o náboženské otázky, vyslovuje požadavky současného moderního člověka po náboženství, které by shodně a s pokroem vědy a rozumovými poznatky odpovídalo na veškeré otázky moderního současného života a snahy všesvětových hnutí. Je záhodno seznámit se se všemi možnými pokusy konkrétního řešení tohoto problému. Wurm se proto rozhoduje informovat čtenáře o novém světovém náboženství, které považuje za jedno z možných konkrétních řešení, o náboženství

„...vybudovaném na podkladě Ježíšova učení lásky a obsahujícím ve svých základ. člancích cíle a snahy, jež jsou hlavními principy všesvětových hnutí, jako jest hnutí mírové,

theosofické, ženská emancipace, světová řeč a jednotné písmo."⁹⁷

Samotný text Emila Gottholda Höflina je poměrně rozsáhlý (včetně poznámek obsahuje více než 1300 slov) a informačně bohatý; čtenáře seznamuje s několika základními praktickými cíly (odstranění plemenné a konfesijní nenávisti, zamezení mezinárodních válek zřízením smírčích soudů, zavedení světové řeči a jednotného písma a tak ve svých důsledcích všeobecného světového míru), přesto se věnuje spíše dosavadním dějinám Víry Bábí a Bahá'í, než podání dogmatického učení. Nicméně si autor dovoluje náboženství Víru Bahá'í alespoň základně klasifikovat jako učení, které stojí z části na řeckotheosofických a novoplatonických ideách a dále už jen odkazuje na několik západních badatelů, zejména orientalistů (Huart, Brown, Goldzieher) a na některé propagátory Víry Bahá'í.

Velmi zajímavým momentem je, hned na konci prvního odstavce Höflinova textu, opatření poznámky ohledně údaje celkového počtu Bahá'í stoupenců ve světě. Sám autor článku si není tímto počtem jist a uvádí pouze nekonkrétní údaj několika miliónů stoupenců, M. S. Wurm však tento údaj v poznámce zpřesňuje na celých sedm miliónů. To je ovšem velmi přehnané číslo, sedmi miliónů stoupenců nedosahuje celosvětově Víra Bahá'í ani dnes, a to se počítá mezi jedny z nejrychleji rostoucích náboženství. Interpretovat to lze i tak, že i kromě kvůli ne zcela dostupným údajům ke kvalitní rešerši mohlo M. S. Wurma vést k udání přemrštěného počtu Bahá'í ve světě jeho přinejmenším vřelé sympatizantství s učení Víry Bahá'í.

⁹⁷ Höflin, E. G.: *Zjev hnutí mírového na východě*, Nákladem časopisu Vesna, Brno 1913

5.2 Po roce 1918

Masarykův slovník naučný

Zvláštním přínosem v Bahá'í tematice je Masarykův slovník naučný, protože se s ním poprvé v české encyklopedické publikaci objevuje ve spojitosti s Bábí i odkaz Víru Bahá'í. V textu hesla je však Bahá'í uváděno jako „behaismus“, což je typická ukázka západního vědeckého přístupu, kdy bývá název náboženského hnutí či skupiny násilně převáděn do tvaru -ismu.

Ve výkladu hesla je patrné, že autor čerpal z hesla zpracovaného již v Ottově slovníku naučném. Mimo jiné ovšem připojuje, že se jde o eklektické náboženství, které čerpá z islámu, judaismu, křesťanství a také pársismu. Novinkou je v textu ovšem i zmínění o následovníkovi Bába, Bahá'u'lláhovi, kdy se ale autoři nevyvarovali drobné chybičky ohledně transkripce jeho jména – v textu se objevuje jako Beha-Allah.⁹⁸

*Behaismus, též bahaismus, učení moh. pacifistické sekty perské, jejíž zakl. Husejn Ali, zv. Beha-Allah, je pokračovatelem Babovým; snaží se pozdvihnouti duševní úroveň lidu a nábožensky sbratřiti lidstvo, zavrhuje otroctví i válku. B. je vyvrcholením babismu, s nímž bývá často ztotožňován, ježto většina babistů toto učení přijala za své. Je rozšířen i v Evr. a Am.*⁹⁹

Co se týče faktografické správnosti, nenacházíme v Masarykově slovníku naučném kromě nepřesného názvu Víry Bahá'í a chybné transkripce Bahá'u'lláha žádné zásadnější pochybení.

Gutenbergův Nový velký ilustrovaný slovník

Přímé spojování fenoménu Víry Bahá'í a Bábí v encyklopediích a slovnících, které je tolik typické v dobových encyklopediích a slovnících, se opět objevuje i Gutenbergově Novém velkém

⁹⁸ Masarykův slovník naučný, 1. díl, Československý kompas, Praha 1925, str. 343-4.

⁹⁹ Tamtéž: str. 435.

ilustrovaném slovníku naučném, vydaném roku 1929.¹⁰⁰ A rovněž je i v tomto slovníku použit západní tvar obou náboženských skupin, bábisté a baháism:

„Baháism, mladá islam. sekta, vzniklá z „babismu“. Založil ji Mirza Ali Mohamed ze Širasu. Sám se nazýval „Bab“ = „vrata“. Odsud babism. Jeho učení mělo silné stopy křesťanství s komunist. ideami o rovnosti atd. Byl proto velmi pronásledován a stal se obětí pers. duchovenstva. Byl pers. úřady ze země vypovězen. odstěhoval se do Akko r. 1868, kde též zemřel.“¹⁰¹

Z tohoto hesla, ačkoli je věnováno Víře Bahá'í (zde tedy baháism), se toho o ní samotné příliš nedozvíme: začíná informací, že se jedná o islámskou sektu vzešlou z „babismu“ a dále se už namísto Bahá'í věnuje výkladu o Bábí, kdy zmiňuje jejího zakladatele, Bába a - správně - odhaluje původ jeho přízviska. Bábovo učení klasifikuje jako islámskou sektu se silnými stopami křesťanství a komunistickými ideami o rovnosti. Velmi pozoruhodné je pochybení autora hesla, kdy zamění některé etapy Bahá'u'lláhova života s životem Bábovým: Báb si sice prošel pronásledování perského duchovenstva, ale již roku 1850 byl popraven. Do Akky¹⁰², trestanecké kolonie Osmanské říše, byl v roce 1868 vyhoštěn Bahá'u'lláh, kde zcela určitě nezemřel; naopak zde podle Bahá'í věřících zjevil ústřední knihu Bahá'í Víry Kitáb-i-Aqdas.

¹⁰⁰ Nový velký ilustrovaný slovník naučný, svazek II.: Gutenberg: Praha 1929: str. 109.

¹⁰¹ Tamtéž: str. 122.

¹⁰² Dnes Izrael, 13 km severně od Haify

6 Analýza a interpretace dat

6.1 Do roku 1918

Vůbec nejstaršími doložitelnými informacemi o Bábí, které se v tisku objevily na území Československa, je řada článků v bratislavském německy psaném deníku *Pressburger Zeitung* v říjnu a listopadu 1852. Celkem jich bylo devět a pojednávaly o pronásledování hnutí Bábí, které následovalo po neúspěšném atentátu na perského šáha v tomtéž roce.

O existenci jakýchkoli zmínek o Bábí nebo Víře Bahá'í v médiích na českém území, ať už v českém nebo německém jazyce, nemáme žádné zprávy.¹⁰³

6.2 Období první republiky

V českém denním tisku se první známý článek o Bábí a Víře Bahá'í objevuje v květnu roku 1926, a hned se jedná o poměrně rozsáhlejší text (bezmála pět set slov). Článek vyšel při příležitosti návštěvy americké Bahá'í propagátorky a esperantistky Marthy Root v Praze ve večerníku *Lidových novin*.¹⁰⁴

Celý článek se zevrubně věnuje historii Víry Bahá'í, přičemž neopomíná ani historii Bábí, kterou podává na publicistický článek překvapivě podrobně: věnuje mu hned první odstavec, téměř čtvrtinu rozsahu článku.

Bábí je zde charakterizováno jako náboženské, ale i sociální hnutí, jehož základními články bylo svobodné hledání pravdy bez předsudků, sjednocení lidstva, obecný mír, vyučování výpomocného celosvětového jazyka, rovnoprávnost žen, spravedlnost pro všechny, povinná práce, která by vylučovala přílišné obohacení jednotlivců a vyznávání jednotného božstva.

¹⁰³ z rozhovoru s p. Petrem Boháčem, Praha, 12. 5. 2010

¹⁰⁴ *Lidové noviny - večerník, V roce 1844 vzniklo v Perzii...*, 14.5.1926

Máme za to, že ve výčtu některých z těchto rysů náboženského hnutí Bábí autor jejich určitou část zaměnil za některé rysy Víry Bahá'í. Bábovy reformní požadavky, vycházející z obrodných proudů v ší'ťském islámu Persie první poloviny devatenáctého století, neměly až takto dalekosáhlé cíle. Vždyť přinejmenším jen požadavky sjednoceného lidstva, které by mohlo ovládat jeden společný jazyk, jsou nepochybně výsostným aspektem, které zahrnuje učení Víry Bahá'í.

Pozoruhodné ve druhém odstavci, který se věnuje Bahá'u'lláhovi, je to, že samotnému zakladateli náboženství, o kterém článek pojednává, je věnována překvapivě malá část článku, necelých 14%. I přesto mu autor článku přiznává hlavní zásluhy na vzniku nového světového náboženství:

Po celých 40 let svého vyhnanství v Turecku a Palestině pilně pracoval na základech světového náboženství a jeho věrní žáci rozšiřovali jeho práce po celém Východě.¹⁰⁵

Z dnešního pohledu by se mohlo zdát jako paradox, že hlavní zakladatelské postavě v článku představovaného náboženství je věnována jen malá část celkového rozsahu textu, ovšem na tomto místě si musíme uvědomit dobový kontext článku: Víra Bahá'í byla teprve nedlouho existující náboženství¹⁰⁶ a jeho stoupenci se při svých misijně vedených aktivitách, veřejných přednáškách a vystoupeních snažili tímto způsobem mnohem důrazněji, než nyní, odkazovat spíše na bohaté historické souvislosti a pouta s reformními proudy ší'ťského islámu a tedy i zásadněji legitimizovat svou historickou oprávněnost jako svébytné a autonomní náboženství. Víra Bahá'í bojuje téměř po celou dobu své existence za to, aby byla respektována

¹⁰⁵ ibid.

¹⁰⁶ Jako vznik samostatného náboženství Víry Bahá'í počítáme Bahá'u'lláhovo vystoupení v roce 1863, kdy se veřejně prohlašuje za dalšího z řady proroků, které ohlásil Báb.

jako samostatné náboženství¹⁰⁷, obzvláště pak v prvních desetiletích svého působení, což rovněž stále platilo i v době uveřejnění článku, kdy je Víra Bahá'í stále velmi často považována za pouhou islámskou sektu a nezřídka i v encyklopediích a slovnících je ve výkladu jejího hesla uváděna jako obnovné hnutí ší'itského směru islámu.¹⁰⁸ Autor článku evidentně čerpal z veřejných přednášek proslovených Marthou Root, což mělo zásadní vliv na výslednou podobu jeho textu.

Ani v tomto článku se autor nevyvaroval drobnější faktografické chyby, a to délce Bahá'u'lláhova života. Bahá'u'lláh zemřel namísto ve dvaasedmdesáti až ve svých pětasedmdesáti letech. Naopak se v článku dočteme mnohem přesnější informace o počtu stoupenců, než-li například ve Wurmově překladu Höflinova článku „Zjev hnutí mírového na východě“, kde překladatel přisoudil Víře Bahá'í sedm miliónů stoupenců.

Návštěva Marthy Root je reflektována i o dva roky později, kdy přijíždí na svou další návštěvu Československa s osvětovými záměry. V roce 1928 mělo vyjít více článků všímajících si druhé návštěvy Marthy Root, avšak zachoval¹⁰⁹ se nám jen článek z listu České slovo s názvem Esperantských host v Praze. V tomto článku ovšem Martha Root není představena jmenovitě ve spojení s Vírou Bahá'í, ale pouze jako žurnalistka, esperantistka a mírová aktivistka:

Do Prahy zavítala právě americká žurnalistka Miss Marta Root, - korespondentka četných severoamerických žurnálů, jež k své informaci užívá mimo jiné se zdarem též esperanta a styku

¹⁰⁷ Hatcher William S., Martin Douglas J., *The Bahá'í faith: The emerging global religion*, Harper and Row, Publishers, San Francisco 1985, str.2

¹⁰⁸ viz. *Masarykův slovník naučný, 1. díl*, Československý kompas, Praha 1925, str. 343-4

¹⁰⁹ je značně problematické, že i jediné tři zachované články o Víře Bahá'í z období První republiky jsou v současné době v Českém Bahá'í archivu pouze v elektronické podobě; v loňském roce se měly ztratit a dosud nejsou nalezeny

s esperantskými spolky a odborníky. Mimo Persie a Ruska není státu ve všech pěti dílech světa, jež by nebyla navštívila, všímajíc si zejména otázek mírových, výchovy a ženské otázky. Uspořádá v Praze 30. t. m. v esperantském klubu přednášku „*Esperanto ve službách světového míru*“ a počátkem dubna veřejnou přednášku „*Mezinárodní výchova mírová*“.¹¹⁰

Předpokládáme však, že spojení novinářky Marthy Root a náboženství Víry Bahá'í nebylo na přednáškách nikterak zatajováno, naopak, již jen z názvů přednášek „*Esperanto ve službách světového míru*“ a „*Mezinárodní výchova mírová*“ vyplývá, že se svého náboženství Martha Root přinejmenším alespoň dotkla.

Nejvýznamnějším a nejdelším (více než 550 slov) článkem z období první republiky je pak další zpráva o působení Marthy Root v Československu na své další zdejší návštěvě v roce 1932, *Světlo je dobré, ať svítí v kterékoli lampě*¹¹¹ s výmluvnými podtitulky *Bahaism, světové náboženství míru a Zastřelený prorok - před šedesáti lety usilovali bahaisté o Společnost národů*. Zde je již Martha Root označena jako „*představitelka světového hnutí bahaistického*“, je zmíněna její návštěva u prezidenta Masaryka a rovněž přednáška o učení Víry Bahá'í v Ženském klubu. Tolik co do aktuálního zpravodajství, článek se dále (v cca 85% svého rozsahu) věnuje zevrubným informacím o historii a učení Bahá'í Víry, kde se kromě chybného označení Babí za dřívější název pro Bahá'í nedopouští žádných faktografických chyb a cituje i doslovně ze zásad učení:

„Nechod' slepě za svými předky, hled' svýma očima, slyš svýma ušima. Chraň se predsudků; světlo je dobré, ať svítí v kterékoli lampě, růže je krásná, ať kvete v kterékoli

¹¹⁰ České slovo, *Esperantský host v Praze*, 29. 3. 1928

¹¹¹ Večerník práva lidu, *Světlo je dobré, ať svítí v kterékoli lampě*, 27. 10. 1932

zahradě. Hvězda má týž lesk, at' září z východu nebo ze západu. (...) Jsme všichni listy jednoho stromu, květy jedné zahrady, ovocem jedné větve."

Dále si autor článku všímá principu rovnosti pohlaví, „což je pro Orient nesmírný pokrok“ a praktických zásad jako je zákaz pití alkoholu a polygamie, přičemž tyto zásady nijak nedává do souvislosti s původem Víry Bahá'í v islámu, o kterém ve článku není žádná explicitní zmínka. Mírový aktivismus Bahá'í shrnuje ve větě, že „žádá i světový mír a již před šedesáti lety toužilo po Společnosti národů.“

Shrnutí

Vzhledem k malému vzorku dochovaných článků nemůže být analýza mediálního obrazu Víry Bahá'í v období první republiky příliš směrodatná. Přesto můžeme říci, že v tomto období, které bylo nakloněno nejrozličnějším pokusům o hledání nového způsobu života, nového náboženství a řešení společenských a celosvětových problémů, nachází náboženství Víry Bahá'í v Československu připravené a vnímavé publikum, jež je v rámci tisku o jeho základních principech poměrně kvalitně, ač ne příliš početně, informováno.

6.3 Druhá světová válka, poválečná léta a období komunistického režimu

Toto období je na zmínky o Víře Bahá'í více než chudé. V roce 1948 vychází v časopisu Nový Orient článek předního českého orientalisty Jana Rypky s názvem *Moji přátelé Bahá'í*¹¹², který je výtahem z jeho již uveřejněného textu v knize *Íránský poutník*¹¹³, kde Rypka popisuje své setkání s Bahá'í propagátorkou Marthou Root v Praze roku 1932 a dojmy ze své

¹¹² Rypka Jan, *Moji přátelé Bahá'í*, in Nový Orient, 1/1948

¹¹³ Rypka Jan, *Íránský poutník*, Vydavatelstvo družstevní práce, Praha, 1947, kapitola *Moji přátelé Bahá'í* je datována rokem 1941.

první cesty do Íránu, kde se setkával s Bahá'í věřícími. Celý text je prodchnut úctou a vřelým sympatizantstvím s Vírou Bahá'í.

Další text, který vyšel v tomto období, je příspěvek českého muslima Ivo Mohameda Spoutila, rovněž v časopise Nový Orient z roku 1946 s názvem *Bahá'u'lláh – hlasatel bratrství národů*.¹¹⁴

Z období komunistického režimu nám žádný text o Víře Bahá'í není známý, proto jsme si dovolili celé toto dlouhé období připojit k období druhé světové války a létům poválečným.

6.4 Po roce 1989

Díky změnám v československém politickém zřízení, které v období komunismu tématu náboženských otázek nepřálo, nebo je tematizovalo pouze v rámci svých ideologických potřeb, se náboženské otázky dostávají do centra pozornosti. Společenskou poptávku po duchovnu, jež vznikla po dlouhých desetiletích duchovního vakua, kdy se oficiálně náboženství uznalo za přežitek a bylo vytlačeno na okraj zájmu společnosti, reflektují i média a začínají přinášet informace o obnovující se náboženské scéně. Náhle uvolněný prostor pro náboženská témata se rychle zaplňuje i v podobě vzniku nábožensky zaměřených vydavatelství (např. Karmelitánské nakladatelství, Česká biblická společnost, A-Alef ad.).

V roce 1990 se v Československu opět obnovuje činnost místního Bahá'í společenství, kterému přijíždějí na pomoc skupinky Bahá'í ze zahraničí. S obnovenými aktivitami se i Víra Bahá'í samotná pomalu dostává do pozornosti médií. Nejvíce tomu zpočátku napomáhají právě zahraniční návštěvy, které jsou pro média atraktivní.

¹¹⁴ Spoutil Ivo, *Bahá'u'lláh – hlasatel bratrství národů*, in Nový Orient, 7/ 1946, text se bohužel nepodařilo opatřit.

Nejvýraznější osobností Bahá'í, která v roce 1990 navštívila Prahu, byl slavný jazzový trumpetista Dizzie Gillespie. Ten se zúčastnil charitativního turné „Jeden svět pro všechny“ po hlavních městech někdejších socialistických zemí střední a východní Evropy. Podnět k tomuto turné dalo právě mezinárodní společenství Bahá'í. Jak již název onoho turné napovídá, neslo se zcela v duchu propagace myšlenek Bahá'í.

Obšírně se pražské zastávce turné věnuje článek v časopise Naše rodina.¹¹⁵ Autor zmiňuje pořádající agenturu Bahá'í, tiskovou konferenci, na které získá propagační materiál o Víře Bahá'í vytištěný v Rakousku a z něhož cituje známá slova prezidenta Masaryka o Víře Bahá'í. Autor článku se dle svých slov s Vírou Bahá'í setkává zcela poprvé, a proto se jí se vřele souhlasným tónem v článku široce (přibližně čtvrtina celého textu, tedy asi 400 slov) věnuje, včetně citací Bahá'u'lláha, základních principů a historie Víry Bahá'í. Z tiskové konference cituje také Gillespieho:

„Věnuji je (turné - pozn.) myšlence, kterou lze lakonicky vyjádřit oním sloganem, který jsem viděl na plakátech: svět pro všechny! (...) Víte, pro naši náboženskou společnost - jsem jejím členem a plně ji podporuji, neexistují hranice, neexistují rasové rozdíly, neexistují diference ve smyslu víry. Věřte ... Pro nás je jenom jeden pozemšťan, je jenom jeden jediný svět. A nebude-li jednotný, nebude záhy žádný!“

Dalším příkladem, kdy se Bahá'í dostalo pozornosti tisku díky zahraniční návštěvě, je příležitost olomouckým společenstvím Bahá'í iniciované setkání studentů středních a vysokých škol v Olomouci se zástupci úřadu BIC při OSN, zaměřeného právě na spolupráci s Organizací spojených národů. O setkání referuje článek *Baháisté z OSN* z listopadu 1990:

¹¹⁵ Bártík Pavel, *Gillespie – setkání s legendou*, in Naše rodina, 1. 4. 1990

(...) Oba hosté nejdříve přítomné seznámili s principy baháistického náboženství a s přínosem bahá'í učení pro řešení nejdůležitějších světových problémů (boj proti rasismu, analfabetismu, diskriminaci, zhoršování životního prostředí ...). V této souvislosti přítomné zaujala myšlenka dr. Ghaznaviho, který varoval před nekritickým přijetím kapitalismu v podmínkách současného Československa.¹¹⁶

Zahraniční návštěvy Bahá'í, kterých si všímá tisk, neustaly ani v roce 1991, kdy v dubnu do Českých Budějovic přijela skupina mladých vyznavačů Bahá'í, aby zde ve vědecké knihovně zorganizovala výstavu knih s Bahá'í tematikou a na vysokoškolských kolejích sérii přednášek o své víře:

*Do jihočeské metropole přijela pětadvacetičlená skupina nejmladšího a po křesťanství nejrozšířenějšího náboženství, víry Bihá'í. (...) Vzhledem k tomu, že toto náboženství nemá duchovní ani svatyně, šíří víru její samotní vyznavači, především studenti a mladí vůbec. Náboženství pochází z Persie, dnešního Íránu. Je to víra v jednoho boha, jež stvořil všechny lidi, kteří jsou si navzájem rovni.*¹¹⁷

Tento článek je informačně dosti chudý, již jen zkomolený název Víry Bahá'í v samotném titulku naznačuje, že je zpracován velmi povrchně; mnoho se ale nedozvíme ani o Bahá'í principech, jediná zmínka v jediné větě zabývající se učením, je hrubě nepřesná a informace, že je Bahá'í po křesťanství druhým nejrozšířenějším náboženstvím, je více než zavádějící. O návštěvě v Českých Budějovicích se objevuje velice stručná zpráva i v celostátním vydání Mladé fronty Dnes, kde se dočteme, že tato skupina „25 mladých lidí z Rakouska, Německa

¹¹⁶ Hanácké noviny, *Baháisté z OSN*, 15. 11. 1990

¹¹⁷ Jihočeská pravda, *Poselství Bihá'í*, 5. 4. 1991

*a Skotska sem nepřijela, jak tvrdí, přesvědčovat, nýbrž nabízet myšlenky svého náboženství jako dar.*¹¹⁸

Zmíněná výstava knih je pokračováním série putovních výstav *Knihy pro moderní společnost* po větších českých městech a Bratislavě z předešlého roku. Zejména v pražském tisku se k ní objevilo několik rozměrnějších informačních inzerátů,¹¹⁹ v několika člancích si jí ovšem všimá i celostátní tisk:

*O sjednocení věřících - křesťanů, hinduistů, muslimů, židů i buddhistů - usiluje „nová světová víra“ bahá'í. Praha se o ní dozvídá z výstavy „Knihy pro současnou společnost“ (...)*¹²⁰

Rudé právo pak k informacím o výstavě knih připojuje i rozhovor s jedním z jejích organizátorů. O Víře Bahá'í se toho ovšem mnoho nedozvíme, v celém článku vyznívá Víra Bahá'í spíše jako jakési filosofické hnutí s ekologickými přesahy. Náznak myšlenek Baha'í zazní jen v jedné z otázek redaktorky:

*(...) jste mladou vírou určenou pro dnešek a zítřek. Stavíte se proti askezi, za svět bez násilí, za evoluci, působíte ve 140 státech světa. Myslíte si, že vaše názory budou také blízké lidem u nás?*¹²¹

Přesněji o výstavě, ale i samotné Víře Bahá'í, ovšem informuje rozsahem menší článek ve *Večerníku Praha*; na výstavě se

... nabízí úvahy o psychologii, etice, řešení rodinných problémů, řešení konfliktních situací v životě člověka i v životě světa z pohledu učení Bahá'í. (...) „Jedná se o náboženské hnutí, které věří, že problémy lidstva mohou být

¹¹⁸ Mladá fronta Dnes, *Víra jako dar*, 6. 4. 1991

¹¹⁹ např. *Večerní Praha*, 4. 12. 1990; *Večerní Praha*, 6. 12. 1990, ale i *Lidové noviny*, 7. 12. 1990

¹²⁰ *Lidové noviny*, *O sjednocení věřících...*, 11. 12. 1990

¹²¹ Fuchsová Dita, *Bahá'í – víra evoluce*, in *Rudé právo*, 14. 12. 1990

vyřešeny jak skutky jednotlivců, tak kolektivními činy. Při hledání řešení problémů lidstva klademe prvořadý důraz na složku duchovní, vedle složky materiální. (...) Nejedná se o uzavřenou náboženskou sektu, ale o jakýsi nový systém, respektující a vítající všechny druhy náboženství."¹²²

V roce 1991 začíná se svou aktivitou Bahá'í nakladatelství, širší veřejnost se o jeho aktivitách dozvídá především díky inzertní činnosti¹²³, která má podpořit český překlad knihy Johna Huddlestona *Země je jediným domovem*.

Až dosud jsme jmenovali články, které vznikly díky propagačním aktivitám Bahá'í, nebo na jejich přímý popud, kdy bylo cílem mediálně tyto aktivity podpořit a zasáhnout co nejvíce lidí. S postupem času se ale o Víru Bahá'í začali aktivněji zajímat i samotní novináři, když si všimají výraznějších projevů života české Bahá'í komunity:

*Hnutí BAHÁ'Í víry začíná nabývat konkrétnější podoby. I v našem okrese se totiž ustavuje komunita lidí tohoto vyznání. V tomto duchu jsem požádal o několik slov zástupce tohoto společenství na našem okrese pana Farivara Saneiho.*¹²⁴

Činnost komunity Bahá'í na Znojemsku ovšem neunikla ani jiným místně činným náboženským subjektům a ve zpravodajském listu tohoto okresu se v rubrice „Z redakční pošty“¹²⁵ objevuje velmi negativně laděný polemický názor pastora sboru letniční Apoštolské církve ve Znojmě, který posléze přechází v agitaci pro své vlastní vyznání:

¹²² Večerní Praha, *Co je Bahá'í*, 5. 12. 1990

¹²³ např. Mladá fronta Dnes, 12. 11. 1991; Mladá fronta Dnes 19. 11. 1991

¹²⁴ Znojemsko, *Náboženství je duchovní životní silou*, 11. 3. 1992

¹²⁵ Hotový Lubomír, *Strom poznáš po ovoci*, in Znojemsko, 15. 4. 1992

Občané Znojma i okolí, nemohu mlčet, když vidím a slyším, kolik z vás někomu nebo něčemu věří. Jsou různé víry, různá náboženství a jedno takové se nenápadně, ale zcela jistě, protlačuje do města Znojma. Takzvaná „Bahá'í“ víra z Iráku. strom poznáš po ovoci, a to ovoce je buď dobré nebo naopak. Ovoce může vypadat lákavě na povrchu jako spousta věcí, ale uvnitř? Lidé, zamyslete se nad svými životy. Bůh vás miluje, chce vás zachránit, tak jako mne. Touží po tom, aby toto učinil. Věřte mi, že to pro vás udělá. (...) Obrat'te se, prosím, k němu obličejem, nikoliv zády. Hledejte Ho a najdete. On je láska. Chcete-li se dozvědět o tomto živém Bohu víc, zveme vás do (...).

váš milující učedník Krista

Koré - Lubomír Hotový, pastor

Jiným příkladem přístupu k Bahá'í tematice z pohledu vlastního - odlišného - náboženství, tedy s teologickým přístupem, ve kterém nejde v první řadě o uchopení, popis a výklad náboženského faktu, ale o jeho etické a pravdivostní zhodnocení¹²⁶, je v katolickém časopise pro starší mládež Anno Domini uveřejněný článek¹²⁷ dr. Prokopa Remeše, který bývá řazen k antikultovnímu hnutí.¹²⁸ Víra Bahá'í je zde prezentována v rubrice „Sekty“ a článek je na několika místech veden v téměř dehonestujícím duchu:

(...) Tento Dům spravedlnosti byl zřízen již v roce 1963, a protože podle baháistů je nadán neomylností, bylo by rozumné, aby si jeho lidstvo zřídilo celosvětovou vládu, v níž by již nebylo žádného násilí a nenávisti, ani mezi jedinci, ani mezi národy. Nezištnou nabídku baháistů (že totiž celosvětovou vládu vezmou na sebe) ovšem nikdo moc vážně nebere.

¹²⁶ Lužný Dušan, *Nová náboženská hnutí*, Masarykova univerzita, Brno, 1997, str. 13-18

¹²⁷ Remeš Prokop, *Sekty: baháismus*, in Anno Domini, č. 9/1992

¹²⁸ Lužný Dušan; Václavík David, *Nová náboženská hnutí: typologie a taxonomie*, dostupné online na <http://www.oleweb.net/nnh/>

Mimo posměšný tón můžeme v článku nalézt i faktografická pochybení, například když dr. Remeš zmiňuje možnost Bahá'í mít dvě manželky. K této problematice se sice Bahá'u'lláh s ohledem na své současníky, původně islámské konvertity uvyklé na možnost polygamie, takto vyjádřil, ovšem později byla tato část věrouky korigována Abdu'l-Baháem a Bahá'í tedy mohou mít manželku jen jednu. Článek je pak zakončen již v postatně smířlivějším duchu:

„Zde (Evropa a USA - pozn.) ovšem vystupují baháisté zcela evropsky, zapojují se do aktivit OSN a dalších mezinárodních organizací a vůbec spíše připomínají filozofické hnutí než náboženskou skupinu (i když své chrámy staví po celém světě). I v ČSFR se s vyznavači této víry můžete setkat. Mají své sbory nejen v Praze a Bratislavě, ale i v Brně a Olomouci a po ulicích nabízejí chodcům svojí literaturu. Když vám bude někdo nabízet časopis Jedna země (One country), tak jsou to právě oni. „

Po zakončení článku dr. Remeše následuje poznámka redakce časopisu, kde se opět vynořuje teologický přístup:

Co si může ze setkání s bahá'í odnést křesťan? Snad výzvu k zamyšlení nad tím, co je opravdu v naší víře a v našem náboženském životě dobově a kulturně podmíněné, možná už dokoce zastaralé a zkreslené, abychom pak o to lépe dokázali rozpoznat trvalé jádro evangelijního poselství, které má nezmenšenou aktuálnost pro tento svět. Na jednu stranu tak nebudeme smutní, když uvidíme odumírat některé vnější projevy křesťanství, které se už přežily, na druhou stranu budeme odolnější k nárokům nových „mesiášů“.

Podobným charakterem jako článek Prokopa Remeše je veden i článek v populárně-odborném časopisu o náboženství Dingir od

Tomáše Novotného, docenta na katedře religionistiky Evangelické teologické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, který je rovněž zmiňován v souvislosti s antikultovním hnutím.¹²⁹ Ve svém článku *Víra Bahá'í – pokus o reformu islámu*,¹³⁰ kde především srovnává věroučné i praktické otázky Víry Bahá'í a islámu, již uvádí na pravou míru omyl Prokopa Remeše ohledně počtu manželek, ale jinak dále navazuje na jeho konfrontační styl, kdy se snaží zejména upozorňovat na kontroverznější témata spojená s Bahá'í, jako například koncept nového „Světového řádu“, reálnost naplnění vizí Bahá'í (jako je například vyřešení sociálních otázek), uskutečnění celosvětového míru, nebo upozorňuje na fakt, že i přes proklamace rovnosti pohlaví v základních tezích Bahá'í nemohou být do nejvyššího orgánu Bahá'í, Domu spravedlnosti, voleny ženy.

Vrátíme-li se k raným aktivitám československé Bahá'í komunity, pozorujeme i nadále pokračující podpůrné návštěvy Bahá'í hostů ze zahraničí, které pomáhají svou účastí na aktivitách místního společenství většímu zájmu médií. Povšimnut tak nezůstává například brněnský koncert rakouského houslového virtuóza, stoupence Víry Bahá'í¹³¹, koncertní turné italské Bahá'í hudební skupiny Light in the darkness¹³² nebo návštěva indiánského performerů, rovněž věřícího Bahá'í.¹³³ Článek ve zpravodaji města Ústí nad Orlicí, jenž je věnován rozhovoru s německým hráčem na sankur prozrazuje, že tyto aktivity jsou skutečně vedeny především s úmysly propagace Bahá'í Víry:

¹²⁹ Lužný Dušan; Václavík David, *Nová náboženská hnutí: typologie a taxonomie*, dostupné online na <http://www.oleweb.net/nnh/>

¹³⁰ Novotný Tomáš, *Víra bahá'í – pokus o reformu islámu*, in Dingir 2/2002

¹³¹ Práce, *Špičkový rakouský houslový virtuoz*, 4. 8. 1992

¹³² Znojensko, srpen 1992

¹³³ Rovnost – magazín, *Viikižočangleškavačipí aneb Na Tanci slunce*, 17. 7. 1992

(otázka) *Jestli jsem dobře porozumněl, Vaše koncerty tedy nejsou samoučelné a cílené pouze komerčně?*

(odpověď) *V žádném případě! Za honorář vystupuji pouze zřídka, v drtivé většině případů jezdím se svými přáteli spíše šířit myšlenky víry BAHÁ'Í a koncert se spíše doplňkem programu.¹³⁴*

Ve stejném duchu vypovídá i další zástupce Bahá'í hudební skupiny Dulcemara, která do Československa přijela v rámci Letní školy Bahá'í a posléze putovala na turné po českých městech:

Hudba, kterou hrajeme, je pod mnoha vlivy. Je to proto, že se snažíme touto hudbou proklamovat víru Bahá'í a jeden z jejích hlavních principů: „jednodu v různosti“.¹³⁵

Snahy skupiny Dulcemara nezůstaly nevyslyšeny; atraktivní koncerty na sebe přitáhly pozornost médií v podstatě při každé své zastávce¹³⁶ a zavdaly příležitost pro další propagaci víry hudebníků. Například už jen v perexu článku v deníku Svoboda – List pro Moravu a Slezsko, který informuje o nadcházejícím koncertu, se uvádí:

Odstranění extrémů bohatství a bídy, nezávislé hledání pravdy, odstranění všech předsudků, rovnoprávnost mužů a žen, jednota všech náboženství, to jsou jen některé z principů nového světového náboženství nazvaného Bahá'í.¹³⁷

Zmínky o Víře Bahá'í se ve zprávách informujících o těchto a podobných akcích ovšem ve většině omezují na kusá sdělení, že se pořádají pod záštitou místních Bahá'í společenství a

¹³⁴ Prax Eduard, *Interview*, in Ústecké noviny, 11. 6. 1992

¹³⁵ Moravskoslezský večerník, 28. 8. 1992

¹³⁶ Severočeský regionální deník, *Dulcemara*, 28. 8. 1992

¹³⁷ Svoboda – List pro Moravu a Slezsko, *Pocit lásky ke všem*, 20. 8. 1992

případně následuje pozvání k besedám či kontakt, kam se zájemci o ně mohou obrátit.

Protipól k těmto krátkým zprávám tvoří Moravský expres, který ač sám sebe v podtitulu nazývá „důvěryhodným bulvárem“, přináší jeden z nejobsáhlejších, faktograficky nejsprávnějších a nejbohatších článků¹³⁸ o Víře Bahá'í vůbec. Článek čítající více než 1800 slov se věnuje historii Víry Bahá'í, jejím principům, způsobu života stoupenců Bahá'í, zabývá se popisem aktivit Mezinárodního Bahá'í společenství, ale i její české (resp. ještě československé) komunity. Přestože se článek zdržuje jakýchkoli hodnotících komentářů a udržuje si neutrální ráz, díky informacím o způsobu života Bahá'í, mezinárodním aktivitám, ale i samotným principům Bahá'í, podává o Víře Bahá'í výsledný velice pozitivní obraz.

Větší profilový článek o Víře Bahá'í vyšel i ve čtvrtletním společenském časopisu UM, kde kromě povšechných informací o principech a historii Víry Bahá'í najdeme i tři delší ukázky z právě vydaného slovenkého překladu Bahá'u'lláho mystického spisu Sedm údolí.¹³⁹

Největší mediální ohlas ovšem měla v roce 1992 Letní škola Bahá'í, která proběhla ve dnech 1. – 8. srpna 1992 v Brně při příležitosti 100. výročí úmrtí Bahá'u'lláha a která kromě přednášek, seminářů a workshopů na téma Bahá'í zahrnovala široký doprovodný program¹⁴⁰, díky jemuž se Bahá'í opět snáze dostali do pozornosti médií.¹⁴¹

S postupujícím časem, kdy se Víra Bahá'í ve městech, kde sídlí její místní společenství, etablovala a nebyla již zcela novým a neznámým zjevením, pozorujeme v novinových zpravodajských člancích trend ubývání podrobnějších informací o základních

¹³⁸ Moravský expres, *Poslední víra*, 13. 8. 1992

¹³⁹ Záborská Hana, *Sedm údolí*, in UM, léto 1992

¹⁴⁰ Večerník Brno, *Škola a koncerty*, 3. 8. 1992

¹⁴¹ Rovnost – Moravský demokratický deník, *Světlo plné hudby*, 8. 8. 1992

principech a historických souvislostech Víry Bahá'í, které byly zpočátku ve struktuře zpráv dominantní a nyní začínají jasně převažovat informace o samotných událostech, kvůli kterým zpráva vznikla.

Širokou mediální pozornost přitáhla návštěva Rúhíyyih Rabbani, vdovy po pravukovi Bahá'u'lláha, v roce 1993, které si povšimne většina deníků v zemi, dokonce i bulvární deník Blesk. Jeho zpráva však nepřináší žádnou podstatnou informaci, pouze - stejně jako již mnoho článků z různých deníků - mylně interpretuje informaci o rozšířenosti Bahá'í a tvrdí tak, že „je Bahá'í víra druhé nejrozšířenější náboženství na světě”.¹⁴²

Další zcela pomýlenou zmínku o Bahá'í v bulvárním tisku můžeme nalézt v deníku Puls z roku 1996. V komponované stránce na téma sektářství s názvem *Sekty mezi námi aneb není nutné znát odpověď na všechno* čteme v úvodníku:

*Svědkové Jehovovi, moonisté, mormoni, Hare Krišna, baháisté či dokonce satanisté a mnoho dalších sekt. Pro ty všechny a spoustu dalších se u nás s pádem železné opony otevřela široká pole možností a působení. Berou nás doslova útokem. Jsme na jejich invazi připraveni? Umíme se bránit případnému „vymývání mozků“?*¹⁴³

Téma sekt je obecně ve společnosti poloviny devadesátých let velice sledované, nevynechá jej ani další z bulvárních titulů, časopis Ring, jenž také v rámci komponované dvojstrany na téma „sekt a náboženských organizací“ přináší mimo jiné i článek o Víře Bahá'í, tentokrát si ale všimá pouze jejího pronásledování v Íránské domovině.¹⁴⁴

S tématem sekt v souvislosti s Vírou Bahá'í se povrchním publicitickým stylem konfrontuje rovněž i společenský časopis

¹⁴² Blesk, *Na projížďku Prahou...*, 9. 4. 1993

¹⁴³ Puls, *Sekty mezi námi aneb není nutné znát odpověď na všechno*, 8. 8. 1996

¹⁴⁴ Ring, *Vstupenky do ráje*, 26. 11. 1996

Reflex v článku *Náboženský výběr*, jehož autor nakonec dospěl k tomu, že „ (Bahá'í) nejsou žádnou sektou nebezpečných šílenců“, i přesto, že ji napadá, že:

(...) si přivlastnili všechny hlavní náboženské směry světa a přizpůsobili si je tak, aby zapadaly do jeho vizionářství. (...) Za propagovaným humanismem bahá'í se skrývá sociální inženýrství. Současná nedogmaticčnost a pokrokovost je jen pouhým pozlátkem, kterým si chtějí pomoci k vládě nad světem, v němž bude rada Světového domu spravedlnosti rozhodovat o tom, co pravda je a co není.¹⁴⁵

S postupem času je pro Víru Bahá'í stále těžší překonat práh mediální pozornosti, což je pouze odrazem toho, že pro média – a současně i širší českou společnost, po několika letech zvýšeného zájmu již nasycenou – přestávají být informace o náboženstvích více atraktivní. Druhá polovina devadesátých let je proto opět ve znamení zvýšené inzertní aktivity, tentokrát je více využíváno různých kulturních přehledů, kam lze umístit oznámení připravených programů místních Bahá'í společenství. Ty se v roce 1997 nesou i ve znamení charitativních koncertů na podporu postižených povodněmi. Těchto akcí si všímá povětšinou regionální tisk.¹⁴⁶

Opomenout nelze články s cestovatelskou tematikou, které v celkovém souboru textů o Víře Bahá'í tvoří nezanedbatelnou část, více než 15%. Cestovatelské texty se ve většině zabývají sídlem centra Mezinárodního Bahá'í společenství v Haifě v Izraeli a samotná Víra Bahá'í je v nich jen okrajovým tématem. Jednu z výjimek tvoří text v časopise *Lidé a Země*,¹⁴⁷ kde pisatelka nezůstává jen u popisu zahrad, ale stručně se

¹⁴⁵ Hrubý Dan, *Náboženský výběr*, in Reflex, 49/1994

¹⁴⁶ Brněnský večerník, *Bahá'í společenství v Brně pořádá koncert vážné hudby*, 7. 8. 1996; Hanácké noviny, *Benefiční koncert*, 21. 8. 1997

¹⁴⁷ Žáková Miluše, *Ve stínu perské zahrady* Lidé a Země,

dotýká i principů a historie Víry Bahá'í. O Bahá'í hovoří jako o novodobém náboženství s humanistickými idejemi, jehož cílem je vytvořit učení, které by sjednotilo lidstvo na celém světě. Další podobnou výjimkou, kde se podrobněji zmiňují principy Bahá'í Víry, je článek v deníku Rovnost, který si zprvu všimá velikosti a krásy Bábovy svatyně a Mezinárodního Bahá'í archivu a z čehož posléze autor vyvozuje, že „jejich církev nebude z nejchudších,¹⁴⁸ jak zní i titulek článku, a to vše ještě před tím, než jsou v roce 2001 na hoře Karmel slavnostně otevřeny monumentální terasovité zahrady, o čemž bude psát většina cestovatelských článků¹⁴⁹ s Bahá'í tematikou.¹⁵⁰

Nedílnou součástí mediálního obrazu Víry Bahá'í je její postoj ke vzdělání a účast na provozu soukromé střední školy v Hluboké nad Vltavou. O těchto aktivitách informuje necelých sedm procent našeho souboru článků, kromě četných dílčích zpráv zeměna v regionálním tisku je to například poměrně rozsáhlý (přibližně 1350 slov) článek v týdeníku Ahoj na sobotu, který přináší i rozhovor s jedním ze zakladatelů školy:

(otázka) Jakým jazykem se bude na škole vyučovat?

(odpověď) *Základním jazykem je pohopitelně angličtina. Protože jsme však v Československu, doufáme, že třetina dětí bude z této země. (...)*

(otázka) *Budou se zde vzdělávat pouze děti příslušníků víry bahá'í?*

(odpověď) *Ne, škola je určena všem dětem bez rozdílu víry. To je také základem našeho učení - nikomu nebráníme v jeho názorech, máme mezi sebou katolíky stejně jako muslimy či*

¹⁴⁸ Smutný Jiří, *Jejich církev nebude z nejchudších*, in Rovnost, 17. 1. 1998

¹⁴⁹ Vernerová Andrea, *Škola Bahá'í v Čechách*, in Ahoj na sobotu, 1. 9. 1992

¹⁵⁰ Mladý svět, *Zahrady duší*, 14. 7. 2001; Marianne, *Když do Haify, tak do zahrad*, 10/2001, Rovnost, *Bahá'í věřící se setkali v Haifě*, 8. 9. 2001 a další

židy. Všichni si rozumíme, věříme ve stejné principy, máme stejnou víru v budoucnost lidstva.

Shrnutí:

V zásadě se Víře Bahá'í podařilo velmi brzy vyprofilovat jako mírumilovné náboženství a kromě několika málo výjimek v bulvárním tisku se jí podařilo zřetelně vymezit vůči tendencím přiřazovat toto nové náboženství k sektám, což v devadesátých letech potkalo nemálo nových náboženských hnutí. Na stránky tisku se Víře Bahá'í podařilo zpočátku devadesátých let dostávat zejména díky četným zahraničním návštěvám osobností Bahá'í a také díky velké a inzercí i články podpořené výstavě knih v Praze. Inzerce rovněž pomáhá české Bahá'í komunitě propagovat své přednášky, kulturní akce nebo nové knihy.

V člancích jsou zpočátku velmi často obsaženy informace o základních aspektech Bahá'í učení a historii, většinou přebírané přímo od Bahá'í stoupenců, takže bývají faktograficky správné. Bahá'í při těchto příležitostech povětšinou nezapomenou připomenout svou spolupráci s OSN, což je nepochybně jedním z hlavních pilířů Bahá'í při budování své pověsti.

Postupně se množství informací o základech Víry Bahá'í v člancích - spolu s celkově upadajícím zájmem o náboženskou tematiku v médiích - snižuje, obsah článků se ovšem více soustředí na popisovanou událost samotnou.

V roce 1997 se Víra Bahá'í mohla více dostat do povědomí, když se spíše v regionálním tisku objevují zprávy o charitativních koncertech na pomoc obětí povodní.

Časté zmínky o Víře Bahá'í nalezneme v člancích s cestopisnou tematikou. I zde se dozvíme základní fakta o historii a principech Víry Bahá'í, nikdy ale tyto zmínky nepřekročí rámec cestopisného článku. Všechny cestopisné články jsou ovšem

laděny ve velmi pozitivním duchu, čtenářům je Víra Bahá'í představována jako vstřícné a otevřené náboženství.

Podstatná část vzorku textů se také věnuje Townshendově mezinárodní škole a díky otevřenosti jejích zřizovatelů získává dobré jméno.

6.5 Rozkolísanost psaní názvu Bahá'í Víry

Pro celé sledované období je charakteristická velice výrazná rozkolísanost způsobu psaní názvu Bahá'í Víry. Soustředili jsme se zejména na pravopisné varianty psaní slova „Bahá'í“, způsob používání slova „víra“ ponecháváme stranou z toho důvodu, že v samotném prostředí české komunity Bahá'í je způsob psaní tohoto slova rovněž značně rozkolísaný.¹⁵¹

Je zarážející, že často můžeme nalézt rozličné způsoby užití názvu „Bahá'í“ i napříč jednotlivými redakcemi v období několika málo dnů či týdnů, a tedy že tyto redakce nebyly schopny zajistit jednotnou transkripci, a to někdy dokonce i v rámci jediného článku - například v článku časopisu *Naše rodina Poutníci u hvězdy mořské*¹⁵² můžeme nalézt dokonce hned tři varianty: *bahá'iský náboženský směr, baha'i, Baha'í*.

Příčin neustálenosti pravopisu mohlo být hned několik:

- 1) každý text pocházel od jiného autora a tito autoři vzájemně nekonzultovali, jakým způsobem tyto cizojazyčné výrazy přepisují do češtiny,
- 2) redakce nebyla schopna zjistit, který ze způsobů transkripce je správný, a proto nechala redaktorům volnou ruku.
- 3) správné transkripci nepřikládala redakce či autoři velký význam, proto se po správném užití předmětného slova nepátralo. Možná je pochopitelně i kombinace všech variant.

¹⁵¹ www.bahai.cz

¹⁵² *Naše rodina, Poutníci u hvězdy mořské*, 26. 1. 1998

4) v případě, se v článku opakovaně objevila pouze jedna, zato však chybná, varianta názvu, lze předpokládat, že se autor domníval, že se jedná o správný tvar názvu – například v článku *Poselství Bihá'í* v Jihočeské pravdě¹⁵³ se špatný tvar názvu Bahá'í dostal dokonce i do titulku článku, kde se dále opakuje.

Celkově jsme ve výzkumném vzorku napočítali jen stěží uvěřitelných 19 variant transkribce slova Bahá'í (viz. příloha č. 1), kdy jsme rozlišovali způsob psaní počátečního písmena (malé resp. velké), samohlásku „a“ následující po písmeni „h“ (krátké resp. dlouhé „a“) a dále způsob psaní samohlásky „i“ následující po apostrofu (opět dlouhé resp. krátké „i“).

Dále jsme však našli další tři varianty, kdy je slovo Bahá'í psáno se všemi písmeny velkými, z čehož bychom se mohli domnívat, že tato varianta je výsledkem pouhé nejistoty, kdy redakce, autor, či korektor nevěděli, zda zvolit počáteční písmeno velké či malé, a tak zvítězila alibistická varianta se všemi písmeny velkými, např. článek *BAHÁ'Í* v *Ostravě* v *Moravskoslezském večerníku*¹⁵⁴ či ve článku *Náboženství je životní duchovní silou* v týdeníku *Znojemsko*.¹⁵⁵ Zde jsme samozřejmě rozlišili, jestli se nejedná o text v perexu¹⁵⁶, kde se někdy užívá tohoto způsobu psaní ke zvýraznění samotného předmětu článku.

Samostatnou kapitolou je podoba názvu Víry Bahá'í s příponou – ismus, tedy bahaismus, baháismus apod. Tento tvar jsme očekávali především ve starších zdrojích, z toho důvodu, že téměř výhradní možnosti, jak se s Bahá'í tematikou mohli žurnalisté setkat, byly spojeny s misijními aktivitami ze

¹⁵³ Jihočeská pravda, *Poselství Bihá'í*, 5. 4. 1991

¹⁵⁴ Moravskoslezský večerník, *BAHÁ'Í* v *Ostravě*, 20. 8. 1992

¹⁵⁵ Znojemsko, *Náboženství je životní duchovní silou*, 11. 3. 1992

¹⁵⁶ Perex – stručný úvodní odstavec k dalšímu textu, který obsahuje základní informace.

zahraničí a novináři si název tohoto „nového“ náboženského hnutí překládali z cizích jazyků, především z esperanta a dále z německého a anglického jazyka, což prozrazuje například článek *Baháism, světové náboženství míru* z *Večerníku práva lidu*¹⁵⁷ z roku 1932 a v tomto tvaru je rovněž uvedeno heslo o Víře Bahá'í v Masarykově slovníku naučném, kde jistě mohl žurnalista rovněž čerpat. Tvar názvu Bahá'í s příponou -ism, -ismus můžeme ale také s úspěchem považovat za produkt orientalistického paradigmatu, se svým pozitivistickým koloniálně-úřednickým badatelským jazykem. Bylo by zajisté zajímavé mít možnost dozvědět se, jaké přesně výrazy použila Martha Root na své osvětové přednášce o Víře Bahá'í, zda-li to byl opravdu „Baháism“ nebo „The Baha'i Faith“. Takové zprávy ale bohužel nemáme. Jisté ovšem je to, že jiná terminologická varianta názvu Bahá'í v českém jazyce již k dispozici byla, a to kupříkladu v podobě brožurky *Bahajské zjevení* z roku 1928, kterou sepsal a zkomponoval český stoupnec Bahá'í Vuk Echtner, a kde předmět našeho zájmu označuje jako bahajské hnutí. Otázku ale například vzbuzuje to, jestli na pražské osvětové přednášce o Víře Bahá'í byl Vuk Echtner přítomen a pokud ano, jestli měl případně s sebou zmíněnou informační brožurku k dispozici, kupříkladu pro službu přítomným návštěvníkům či právě novinářům.

Náš předpoklad, že název Bahá'í ve tvaru -ismu bude v českém (československém) tisku do první poloviny 20. století zastoupen výhradně, se potvrdil. Dostí překvapivé bylo ovšem zjištění, že se tento tvar nikdy zcela nevytratil a nadále přežívá, a to nejen ve zpravodajských textech běžných periodik nebo v povrchních publicistických textech, ale i v zájmově na náboženství zaměřených periodikách, jako je například časopis *Dingir*, který by mohl být u neodborné části veřejnosti díky svým kvalitám, terminologickému vybavení a příspěvkům některých známých religionistických autorit považován za

¹⁵⁷ *Večerník práva lidu, Baháism, světové náboženství míru*, 27. 10. 1932

periodikum odborné. Jako příklad nechť poslouží třeba článek *Víra Bahá'í - pokus o reformu islámu*¹⁵⁸, kde sice nalezneme i tvar názvu Bahá'í (zde ovšem s malým počátečním písmenem), ale povětšinou se zde zachází právě ve tvaru názvu s příponou -ismus. Celkově je v našem výzkumném vzorku po roce 1989 tvar názvu Bahá'í s příponou -ismus zastoupen v necelých 11% článků,¹⁵⁹ správným názvem je Víra Bahá'í v celkovém vzorku jmenována ve 45% článků, což tvoří mezi devatenácti variantami výraznou většinu. Druhá nejčastější varianta názvu, která je k nalezení i v mnohé sekundární literatuře, je „bahá'í“ (tedy s malým počátečním písmenem), zde zastoupená v 15,7% případů. Pro účely této práce jsme ovšem respektovali výhradně způsob psaní názvu tak, jak jej užívají samotní stoupenci Víry Bahá'í, tedy s velkým počátečním písmenem.

¹⁵⁸ Novotný Tomáš, *Víra bahá'í – pokus o reformu islámu*, in *Dingir* 2/2002

¹⁵⁹ ve třech případech byl jiný tvar názvu Bahá'í odvozen z pojmenování stoupců Bahá'í, tj. přechýlením např. z tzv. „bahá'istů“ na bahá'ismus, protože z celého výzkumného vzorku byla takováto více než zřejmá souvislost vyzorována: baháisté vyznávají baháismus, kdežto stoupenci či věřící Bahá'í jsou členy náboženství Víra Bahá'í.

7 Závěr

Víra Bahá'í si za celou dobu svého působení na území českých zemí udržela ve výsledku vysoký kredit, jaký má ostatně i v zahraničí a se kterým sem již v podobě zpráv ze zahraničí přišla.

Od počátku své přítomnosti v českých zemích se Víra Bahá'í profiluje jako moderní náboženské hnutí, které usiluje o celospolečenskou obrodu na cestě ke světovému míru. Po skončení I. světové války nacházejí tyto myšlenky v Československu ohlas a podpořit je přijíždí Bahá'í aktivistka Martha Root, o jejíchž přednáškách vychází několik článků, kde je Víra Bahá'í zevrubně představena a vykreslena v pozitivním světle. Ve stejném duchu vycházejí rovněž články i po skončení II. světové války, po nastolení komunistického režimu ovšem veškerá účast na společenském životě ustává a s tím utichají i veškeré zmínky v médiích.

Po změnách ve společenském zřízení v roce 1989 již náboženství není zapovězeným a navrácí se jak do celé společnosti, tak i do médií. Víře Bahá'í se brzy daří připoutat zájem médií, zpočátku zejména díky podpoře mezinárodního Bahá'í společenství a zahraničním návštěvám Bahá'í osobností. Znovuobnovená Bahá'í komunita v Československu se i odkazy na prvorepublikové období snaží navázat na svůj vysoký kredit z tohoto období a pozitivní obraz nadále intenzivně buduje v podobě četné přednáškové osvětové, ale i sebepropagační činnosti, organizací kulturních akcí, jako jsou koncerty, výstavy knih apod. V neposlední řadě se na výsledném pozitivním obrazu Víry Bahá'í podepsala i její účast v aktivitách OSN, které sami Bahá'í často připomínají. Dobré jméno získala i soukromá Townshendova mezinárodní škola zřízená v Hluboké nad Vltavou.

Některé články z regionálního tisku prozrazují, že vznik řady z nich byl podnícen samotnými přívrženci Bahá'í. Z vlastní

zkušenosti v oblasti regionální žurnalistiky mi je známo, že zkontaktování redakcí regionálních listů organizátory rozličných společenských akcí či zástupci nejrůznějších zájmů je nejen běžnou, ale i pro samotné novináře vítanou praxí. Jde tedy o oboustranně výhodný vztah, kterého zástupci Bahá'í uměli využít. O cílevědomé snaze udržet se v pozornosti médií a v povědomí veřejnosti vypovídá také fakt, že Véra Bahá'í v organizování řady různých kulturních a přednáškových akcí neustává ani po opadnutí prvotní vlny zájmu z počátku devadesátých let, stejně jako postupně ve společnosti - a tedy i v médiích - opadal po počáteční silné poptávce zájem po informacích o náboženství.

Kromě jednoznačně pozitivních článků se objevilo i několik kritických či alespoň polemických zmínek, zejména v periodikách jiných náboženských uskupení, kde se projevil teologický přístup pisatelů, ale také v populárně-odborném časopisu o náboženství, kde byl uveřejněn článek autora, jenž je spojován s antikultovním hnutím. V celkové sumě všech mediálních zmínek šlo ovšem jen o naprosto zanedbatelný počet a jako takový nemohl mít na výsledný obraz Víry Bahá'í žádný vliv.

Je zřejmé, že celková suma zmínek o Věře Bahá'í nebyla natolik dostatečná a pravidelná, aby se mohl vytvořit obraz trvalejšího charakteru a aby Véra Bahá'í nebyla připomínána pouze s aktuálními propagačními aktivitami místních Bahá'í společenstev. Vzhledem k tomu, že počet zmínek v médiích byl v rozmezí několika desetiletí pouze v řádu maximálně několika stovek, máme za to, že se Věře Bahá'í mezi širokou neodbornou veřejností v českých zemích nepodařilo utvořit mediální obraz trvalého charakteru.

Literatura

Primární:

Korán, Academia, Brno 2000, překlad Ivan Hrbek

Bahá'u'lláh, Shoghi Effendi (ed.), *Bahá'u'lláhovy Vybrané Spisy*, Nakladatelství Bahá'í, Mladá Boleslav 1994

Höeßlin, E. G.: *Zjev hnutí mírového na východě*, Nákladem časopisu Vesna, Brno 1913

Hofman David, *Bahá'u'lláh - Kníže pokoje*, Nakladatelství Bahá'í spol. s.r.o., Mladá Boleslav 1992

Huddleston John, *Země je jediným domovem*, Nakladatelství Bahá'í, Brno 1991

Kancelář Bahá'í mezinárodního společenství při OSN, *Bahá'u'lláh*, Nakladatelství Bahá'í spol. s.r.o., Brno 1992

Víra Bahá'í, Bahá'í Publishing Trust, Oakham, England, Czech edition

Sekundární

Barnaby Rogerson, *Prorok Muhammad*, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2004

Delcambrová Anne - Marie, *Muhammad slovo Alláhovo*, Slovart, místo neuvedeno - 1996

Gombár Eduard, *Moderní dějiny islámských zemí*, Karolinum, Praha 1999

Hartmanová Dagmar, *Historie české encyklopedistiky o roku 1945*, in Národní knihovna. Knihovnická revue, 1/2000, Národní knihovna ČR, Praha

Hatcher William S., Martin Douglas J., *The Bahá'í faith: The emerging global religion*, Harper and Row, Publishers, San Francisco 1985

Heller, Jan; Mrázek, Milan, *Nástin religionistiky*. Kalich, Praha, 2004

Chryssides, George D., *Exploring New Religion*, Kontinuum, London 1999

Ibrahim I.A., *Stručný průvodce k porozumění islámu*, Islámská nadace Brno, Brno - rok neuveden

Kropáček Luboš, *Duchovní cesty islámu*, Vyšehrad, Praha 2003

Lužný Dušan, *Nová náboženská hnutí*, Masarykova univerzita, Brno, 1997

Masarykův slovník naučný, 1. díl, Československý kompas, Praha 1925

McGlinn Mark Sen, *Church and state: a postmodern political theology, book one (distributed as Volume Nineteen of Studies in the Bábí and Bahá'í Religions)*, University of Leiden, Kalimát press, Los Angeles, 2005

Nový velký ilustrovaný slovník naučný, svazek II.: Gutenberg: Praha 1929

Ottův slovník naučný, 3. díl: J. Otto: Praha 1890

Osvaldová Barbora, Halada Jan a kol., *Encyklopedie praktické žurnalistiky*, Libri, Praha 1999

Rieger, F. L.: *Slovník naučný, 1. díl: Kober a Markgraf: Praha 1860*

Pavlincová Helena, Horyna Břetislav (ed.), *Judaismus, křesťanství, islám, Nakladatelství Olomouc, Olomouc, 2003*

Smith Peter, *The Babí and Bahá'í religions: From messianic Shi'ism to a new religions, Oxford university press, 1987*

Vojtíšek Zdeněk, *Encyklopedie náboženských směrů v České republice, Portál, Praha, 2004*

Internet:

<http://www.bahai.sk>

<http://www.bahai.org>

<http://www.brno.bahai.cz>

Lužný Dušan; Václavík David, *Nová náboženská hnutí: typologie a taxonomie, dostupné online na <http://www.oleweb.net/nnh/>*

Zdroje:

1926

14. 5. Lidové noviny - V roce 1844 vzniklo v Persii...

1928

29. 3. České slovo - Esperantský host v Praze

1932

27. 10. Večerník práva lidu - Bahaism, světové náboženství míru

1948

1 Nový Orient - Moji přátelé Bahá'í

1990

- 1. 4. Naše rodina, týdeník - Gillespie: setkání s legendou
- 15. 11. Hanácké noviny (obdeník) - Baháisté z OSN
- 5. 12. Večerní Praha - Co je Bahá'í
- 6. 12. Večerní Praha - Knihy pro moderní společnost
- 7. 12. Lidové noviny - Knihy pro moderní společnost
- 11. 12. Lidové noviny - O sjednocení věřících
- 14. 12. Rudé právo - Bahá'í - víra evoluce

1991

- 5. 4. Jihočeská pravda - Poselství Bihá'í
- 6. 4. Mladá fronta Dnes - Víra jako dar
- 1. 11. Agrospoj (Zemědělský inzertní týdeník) - Země je jediným domovem
- 12. 11. Mladá fronta Dnes - Ten je opravdu člověkem, kdo se..
- 19. 11. Mladá fronta Dnes - Země je jediným domovem ...

1992

3 Mimoňský zpravodaj (měsíčník) - Soboty s angličtinou

- 11. 3. Znojensko (týdeník) - Náboženství je životní duchovní silou
- 15. 4. Znojensko - Strom poznáš po ovoci (Rubrika Z redakční pošty)
- 6 UM - Sedm údolí
- 6 Lidé a Země - Ve stínu Perské zahrady
- 11. 6. Ústecké noviny (týdeník Ústí n/Orlicí) - Interview
- 17. 7. Magazín RT - (Rovnost, příloha) - Víikižižočangleškavačipí aneb Na Tanci Slunce
- 8 Znojensko - Světlo v temnotách
- 3. 8. Večerník (Brno) - Škola a koncerty
- 4. 8. Práce - Špičkový rakouský houslový virtuos
- 7. 8. Moravský expres - Bahá'í kapela
- 8. 8. Moravský demokratický deník RT (Rovnost) - Světlo plné hudby
- 13. 8. Moravský expres - Poslední víra
- 20. 8. Moravskoslezský večerník - Bahá'í v Ostravě
- 20. 8. Svoboda: List pro Moravu a Slezsko (deník) - Pocit lásky ke všem
- 28. 8. Severočesk regionální deník/ Ústí nad Labem - Dulcemara
- 28. 8. Moravskoslezský deník - Jednota v různosti
- 1. 9. Ahoj na sobotu (týdeník) - Škola bahá'í v Čechách
- 9 Anno domini (měsíčník) - Sekty : baháismus
- 10. 9. Českobudějovické listy - Svět se schází na Hluboké
- 21. 10. Lidové noviny - Klasik podivuhodně živý
- 5.11. Prostor revue (čtvrtletník) - Postřehy z izraelské země

1993

- 26. 2. Jindřichohradecké listy - Ekonomika v etickém měřítku
- 9. 4. Jihočeské listy - "První dáma" bahá'í
- 9. 4. Lidové noviny - Jako „první dáma“ bahá'í
- 9. 4. Blesk - Na projížďku Prahou
- 9. 4. Expres - Vládu odaně poslouchajte
- 9. 4. Moravskoslezský den - Podle Rúhiyyih Rabbani...
- 9. 4. Svobodné slovo - Včera zavítala do Prahy
- 9. 4. Telegraf Praha - Víra „ bahá'í“ a svět
- 9. 4. Rudé právo - První dáma bahá'í v Praze
- 17. 4. Lidové noviny - Bahá'í v Čechách
- 27. 10. Mladý svět - Bůh má jméno Bahá

1994

- 18. 2. Jindřichohradecké listy - Ty jsi světlo mé a...
- 21. 2. Jindřichohradecké listy - Ve středu 23. února přednáší Jon Tabrizi...
- 12. 3. Jindřichohradecké listy - Lidé se musí hledat
- 8. 9. Jindřichohradecké listy - Jsme na konci věku?
- 12 Reflex - Náboženský výběr

1995

- 30. 3. Českobudějovické listy - "Oáza" jazyků na Hluboké : na chodbě...
- 17. 10. Plzeňský deník - Lidstvo prý dosáhlo do věku dospělosti
- 1. 12. Plzeňský deník - Okultní sekta, nebo světové náboženství?

1996

- 1 Děti a my (obměsíčník) - Tolerance představuje zodpovědnost
- 16. 1. Znojensko - S Bachem nad šálkem čaje
- 30. 1. Plzeňský deník - BAHÁ'Í SPOLEČENSTVÍ
- 2 Hlubocký zpravodaj - Bahá'í volby v Hluboké
- 13. 2. Znojensko - Jednota v různosti
- 20. 3. Ústecký deník - Izrael - Země čtyř náboženství
- 4 Vital (měsíčník) - Celá Země je jeden stát
- 24. 4. Prostějovský týden - Bahá'í společenství v ČR a SR...
- 29. 5. Prostějovský týden - Bahá'í společenství v ČR
- 12. 6. Prostějovský týden - Je možná harmonie vědy a náboženství?
- 28. 7. Katolický týdeník - Hostem ve Svaté zemi

- 8. 8. Puls - sekty mezi námi aneb není nutné znát odpověď na všechno
- 9 Strážná věž (čtrnáctideník) - Líbí se Bohu všechna náboženství?
- 10 Pozor (měsíčník) - Albania's supermarket of souls
- 9. 10. Havlíčkobrodské noviny - Na Ostrově o Izraeli
- 18. 10. Svobodné slovo - Co bychom měli vědět, než se vydáme na cestu
- 11. Nové knihy (týdeník) - Kristus a Bahá'u'lláh
- 26. 11. Ring (týdeník) - Vstupenky do ráje 4: Boží posel ve vězení
- 12 Nové knihy (týdeník) - Bahá'u'lláh - Kníže Pokoje
- 21. 12. Lidové noviny - Ve jménu Lásky, života a Boha

1997

- 26. 3 Nové knihy - Bahá'í
- 4 Radniční noviny Prahy 3 - BAHÁ'Í informační středisko
- 5 Přehled kulturních pořadů v Praze - Bahá'í - informační středisko
- 21. 5. Nové knihy - Poslední vůle 'Abdu'l.Baháa
- 6 Přehled kulturních pořadů v Praze - Bahá'í - informační středisko
- 6 Dotek (měsíčník) - Bahá'í informační středisko
- 7 Přehled kulturních pořadů v Praze - Bahá'í - informační středisko
- 7 Kultura v Praze - Bahá'í informační středisko
- 3. 7. MF Dnes - Tipy na dnešní den - Inf. Stř. Bahá'í: Ross Garcia
- 7. 7. MF Dnes - Tipy na dnešní den - Inf. Stř. Bahá'í: Víra v moderní společnosti
- 7. 8. Brněnský večerník - Bahá'í společenství
- 21. 8. Hanácké noviny - Benefiční koncert
- 21. 8. Hanácké noviny - Prostějovské Bahá'í společenství
- 22. 8. Moravskoslezský den - Benefiční koncert pro město Rožnov
- 22. 8. Rovnost (deník) - Koncert s povídkám o duchovní hudbě
- 10. 9. The Prague Post - Religious services - Bahai
- 15. 10. The Prague Post - Religious services - Baha'i
- 11 Regena - Dvě křídla jednoho ptáka Bahá'í v našich zemích

- 17. 11. Blesk - Vzdálená Aljaška
- 12 Praha - co, kdy, kde - Bahá'í informační středisko
- 9. 12. Večerník (Praha) - Děti bez hranic

1998

- 1 Přehled kulturních pořadů v Praze - Bahá'í informační středisko
- 17. 1 Rovnost - Jejich církev nebude z nejchudších
- 26. 1. Naše rodina - Poutníci u hvězdy mořské
- 4. 2. The Prague Post - Religious services - Baha'i
- 4. 2. Českobudějovické listy - Cizinci na Hluboké - je to dobře, nebo špatně?
- 11. 2. Liberecký den - Ze světa by konečně měla vymizet veškerá nespravedlnost
- 4 Kultura v Praze - Bahá'í informační středisko
- 19. 5. MF Dnes - Haifa: všechna krása světa
- 20. 6. Rovnost - LIPRA nabízí semináře o rasismu

2001

- 6 Lidé a Země - Ve stínu Perské zahrady
- 14. 7. Mladý svět - Zahrady duší
- 25.8 .Českobudějovické listy - Mezinárodní škola nabízí globální perspektivy
- 8. 9. Rovnost - Bahá'í věřící se setkali v Haifě
- 9 Dingir - Otevření zahrad u svatyně bahá'í v Haifě se účastní i Češi
- 10 Marianne - Když do Haify, tak do zahrad

15. 11. Reflex - Jaká je náboženská svoboda ve třetím světě?

2002

- 25.1. Střední Čechy - Náboženští vůdci se modlili za mír ve světě
- 23.5. Českobudějovické listy - Tématem diskusního večera bude žena
6 Dingir - Víra bahá'í - pokus o reformu islámu
- 28. 6. Liberecko - Liberec má nové centrum východního náboženství

2003

- 10. 5. Českobudějovické listy - Za první místo studium zdarma
9 Dingir (číslo 3) - Mezináboženský dialog
9 Dingir - Abrahamovská ekuména
9 Dingir - Rozhovor s Romanem Boháčkem ...
9 Dingir - Do Prahy přijel pěvecký sbor příznivců víry bahá'í

2004

- 25. 3. Českobudějovické listy - Mluvení není učení, tvrdí pedagog
- 18. 8. The Prague Post - Business owner dies in swimming accident

2006

- 16. 1. Literární noviny - Írán umí dodržování lidských práv jen
slibovat
3 Bratrstvo - Bahá'í - náboženství jednoty

2007

- 6 Dingir - Novela církevního zákona na Slovensko
- 21. 7. Právo - Jak jsem vstupoval do sekt
- 29. 12. Lidové noviny - Nový rok je snad každý všední den

Seznam zkratk

DT - dominantní téma

N - celkový počet

tab. - tabulka

Seznam příloh

Příloha č. 1: Pravopisná rozkolísanost názvu Bahá'í

Přílohy

Příloha č.1: Pravopisná rozkolísanost názvu Bahá'í

celkově 19 variant slova Bahá'í (bez inzerátů, bez cizojazyčných periodik)

bahaismus	7,2%
baháismus	1,8%
bahaism	0,9%
bahá'ismus	2,7%
Bahá'í	45%
bahá'í	15,7%
baha'í	0,9%
baha' i	0,9%
Bihá'í	0,9%
Baha'í	3,6%
Bahá' I	0,9%
Bahái	5,4%
Bahái	1,8%
bahai	1,8%
Bahai	1,9%
Bahái	2,7%
bahái	0,9%
bahái	0,9%
bahájí	1,8%
BAHÁ' Í	6,3%
BAHÁÍ	0,9%
BAHÁ Í	0,9%

